

KUN EI OLE YHTEISTÄ KIELTÄ

Vuorovaikutuksen ja tunteiden ilmaisun
tukeminen Blob-materiaalin avulla MoniNaisten
Talolla

Heidi Lindström

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2013

Toimintaterapia
Sosiaali-, terveys ja liikunta-ala

Tekijä(t) LINDSTRÖM, Heidi	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 12.4.2013
	Sivumäärä 78	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi KUN EI OLE YHTEISTÄ KIELTÄ Vuorovaikutuksen ja tunteiden ilmaisun tukeminen Blob materiaalin avulla MoniNaisten Talolla		
Koulutusohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) RITSILÄ, Jaana		
Toimeksiantaja(t) MonikaNaiset Liitto ry, MoniNaisten Talo		
Tiivistelmä <p>Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajien tulo Suomeen on lisääntynyt vuosi vuodelta. Yksi järjestö, joka toimii maahanmuuttaja naisten suomeen kotoutumisen tukijana, on Monika Naiset Liitto ry. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin MoniNaisten Talolla Helsingissä, joka on osa liiton toimintaa. Tämä toiminnallinen osuus sisälsi Talon asiakkaiden yksilö- ja ryhmätapaamisia, joissa hyödynnettiin Blob-materiaalia.</p> <p>Blobit ovat sarjakuvamaisia haamuja, jotka ilmaisevat tunteita eleillä ja olemuksellaan. Opinnäytetyössä käytetty materiaali valittiin käsittelemään arkipäivän tilanteita, mutta myös mm. kartoittamaan asiakkaiden tunteita korttien avulla. Ensisijainen tavoite oli tutkia Blobien toimivuutta vuorovaikutuksen ja tunteiden ilmaisun välineenä monikulttuurisissa asiakaskohtaamisissa. Opinnäytetyö oli toimintatutkimus, jossa käytettiin aineistonkeruumenetelminä Volitional Questionnaire - havainnointilomaketta, tutkimuspäiväkirjaa sekä haastattelua, jossa haastateltiin kahta MoniNaisten Talon työntekijää. Opinnäytetyön toiminnallista osuutta ohjasi Inhimillisen toiminnan malli, joka on yksi toimintaterapian tärkeimmistä malleista.</p> <p>Tuloksista nousi esiin se, että monikulttuuriset naiset ilmaisivat ryhmätilanteissa spontaanisti enimmäkseen positiivisia tunteita, kun taas negatiivisten tunteiden ilmaiseminen oli harvinaisempaa. Blob-kortit osoittautuivat puhutteleviksi ja ne herättivät helposti keskustelua, joten niitä oli helppo käyttää. Tulosten mukaan muun materiaalin käyttäminen rohkaisi asiakkaita ilmaisemaan tunteitaan monipuolisemmin sekä harjoittelemaan vuorovaikutusta suomen kielellä. Näissä tilanteissa ohjaajan tuli valita käyttöön mahdollisimman selkeät kuvat.</p> <p>Kiinnostus sekä Blob-materiaalia että toimintaterapian mahdollisuuksia kohtaan MoniNaisten Talolla oli suuri. Opinnäytetyö toimi hyvin palautteen antajana ja kehittämisehdotuksena toiminnan muokkaamiseksi MoniNaisten Talolla.</p>		
Avainsanat (asiasanat) maahanmuuttajat, monikulttuurisuus, Blob-materiaali, vuorovaikutus, tunteet, inhimillisen toiminnan malli, toimintaterapia		
Muut tiedot		

Author(s) LINDSTRÖM, Heidi	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 12.4.2013
	Pages 78	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title WHEN THERE IS NO COMMON LANGUAGE. Supporting interaction and the expression of feelings with the Blob-material at the MoniNaisten Talo		
Degree Programme Occupational Therapy		
Tutor(s) RITSILÄ, Jaana		
Assigned by Monika Naiset Liitto ry, MoniNaisten Talo		
Abstract <p>Multiculturalism and immigration in Finland has increased during the last few years. One organization that works for multicultural women's assimilation to Finland is Monika Naiset Liitto ry. The functional part of this Bachelor's thesis was carried out at the MoniNaisten Talo Helsinki, which is part of the organization's work. This functional part included clients' individual- and group meetings in which the Blob material was used.</p> <p>Blobs are cartoon-like ghosts that represent feelings through gestures and postures. The material that was used in this thesis was selected to be about every-day situations. However, the cards also addressed the women's feelings. The main goal was to examine Blob-material's functionality as a tool for interaction and expressing feelings in a multicultural environment. The thesis used the method of action research in which the data collection methods included The Volitional Questionnaire – observation form, a research diary and interviews of two MoniNaisten Talo's employees. The functional part of this thesis was structured based on the Model of Human Occupation theory, which is one of the most widely-used models in occupational therapy.</p> <p>The results highlighted the fact that the women in the multicultural groups expressed mostly positive feelings, whereas negative feelings were quite rarely seen. The best part of the material was the pack of cards because they were easy to use but also very influential and awoke conversations between the clients. The other material was also useful for expressing more variable feelings and practicing interaction in Finnish. In these situations the group counselor had to choose the pictures carefully because they needed to be as clear as possible.</p> <p>Interest in both the Blob-material and occupational therapy's potential at the MoniNaisten Talo was great. Through this thesis the MoniNaisten Talo received both feedback about their activities and development proposals for the future.</p>		
Keywords immigrants, multiculturalism, Blob-material, interaction, feelings, model of human occupation, occupational therapy		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
2 OPINNÄYTETYÖN TEHTÄVÄT	6
A TIETOPERUSTA	9
3 MAAHANMUUTTAJANAISET SUOMESSA	9
3.1 Kulttuuri	10
3.2 Vuorovaikutus.....	11
3.3 Vertaistukiryhmät.....	13
4 TOIMINTATERAPIAN MAHDOLLISUUDET MAAHANMUUTTAJATYÖSSÄ	14
4.1 Aikaisempia tutkimustuloksia.....	16
4.1.1 Kanadalainen tutkimus uuteen ympäristöön sopeutumisesta	17
4.1.2 Sveitsiläinen tutkimus miesten sopeutumisesta uuteen maahan	18
4.1.3 Ruotsalainen tapaus tutkimus	19
4.2 Kulttuuri toimintaterapian näkökulmasta.....	20
4.3 Tunteet ja tunneyöskentely.....	23
5 INHIMILLISEN TOIMINNAN MALLI.....	26
5.1 Inhimillisen toiminnan mallin käsitteitä.....	29
5.2 Kulttuurisesti pätevä toimintaterapeutti.....	30
6 BLOB-MATERIAALI.....	31
6.1 Opinnäytetyössä käytetty materiaali.....	32
6.2 Toimintaterapeuttien käyttökokemuksia.....	33
B TOIMINTATUTKIMUS	34
7 RYHMÄTOIMINNAN TOTEUTUS JA AINEISTON KERUU	34
7.1 Ryhmätoiminnan tavoitteet.....	35
7.2 Aineiston keruu ja analysointi	37
7.2.1 Havainnointi	39
7.2.2 Tutkimuspäiväkirja.....	41
7.2.3 Tiimin työntekijöiden haastattelu	42
7.3 Ryhmäkertojen toteutus	44
8 TULOKSIA.....	45
8.1 Rohkaiseeko ja mahdollistaako Blob-materiaali maahanmuuttajanaisia ilmaisemaan tunteita?	46
8.1.1 Tutkimuspäiväkirjasta nousevat tulokset.....	46

8.1.2 VQ - havainnoinnista nousevat tulokset	47
8.1.3 Työntekijöiden haastatteluista nousevat tulokset	48
8.2 Tukeeko Blob-materiaali vuorovaikutuksen syntymistä silloin, kun ryhmän jäsenten suomen kielen taito on vaihteleva?	50
8.2.1 Tutkimuspäiväkirjasta nousevat tulokset	51
8.2.2 VQ - havainnoinnista tulevat tulokset	51
8.2.3 Työntekijöiden haastatteluista nousevat tulokset	53
8.3 Mitä haasteita Blob – materiaalin käyttämisessä maahanmuuttajien kanssa ilmenee? Entä mitkä voisivat olla Blob – materiaalin vahvuudet?	54
8.3.1 Tutkimuspäiväkirjasta nousevat tulokset	54
8.3.2 VQ - havainnoinnista tulevat tulokset	55
8.3.3 Työntekijöiden haastatteluista nousevat tulokset	56
9 YHTEENVETO	57
9.1 Yhteenveto tuloksista	57
9.2 Yhteenveto Inhimillisen toiminnan mallin hyödyntämisestä	63
10 POHDINTA	65
10.1 Luotettavuus ja eettisyys	68
10.2 Jatkotutkimustarpeet	68
LÄHTEET	70
LIITTEET	74
Liite 1. Alustava Blob-pienryhmäkertasuunnitelma	74

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajien tulo Suomeen on lisääntynyt vuosi vuodelta. Alun perin Suomi oli itse maastamuuttomaa, josta muutettiin paljon ulkomaille paremman elämän toivossa. 1980-luvun alussa maahanmuuttajien määrä meni ohi maasta muuttajista. 2000-luvun puolella on alkanut näkyä selkeämmin muuttaminen työn perässä, sillä meillä suuret ikäluokat ovat eläkeiässä ja työvoimapula on ollut ennustettavissa. (Peltola, U. & Metso, L. 2008, 10 - 11.)

Pääkaupunkiseudulla asuu melkein puolet koko maan vieraskielisistä. Helsingin kaupunki on laatinut kotouttamisohjelman, jonka tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista tukemalla esimerkiksi koulutusta, työllistymistä ja kielen oppimista. Samalla kuitenkin kerrotaan, etteivät kaupungin järjestämät palvelut riitä yksin torjumaan sosiaalista eristäytymistä. Näin ollen yhteistyö esimerkiksi kolmannen sektorin järjestöjen kanssa on pakollista. (Peltola, U. & Metso, L. 2008, 16 – 17.)

Kotoutuminen on sitä, että maahanmuuttaja omaksuu taitoja, toimintatapoja ja tietoja, jotka edesauttavat häntä sopeutumaan uuteen kotimaahansa. Toisin sanoen näillä tavoin hän sopeutuu Suomalaiseen elämänmenoon ja yhteiskuntaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö, viitattu 24.9.2012)

Yksi järjestö, joka toimii aktiivisesti monikulttuuristen naisten ja lasten kotouttamisen tukena on Monika-Naiset Liitto ry. Vuonna 1998 perustettu liitto toimii moniarvoisen ja turvallisen arjen puolesta. Se tuottaa palveluita väkivaltaa kokeneille naisille ja lapsille, järjestää sosiaalisen kohtaamispaikan kaikille naisille, vaikuttaa päätöksentekoon sekä tarjoaa koulutusta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Sen palveluyksiköitä ovat Helsingissä, Mikkelissä sekä Kemissä toimivat MoniNaisten Talot, Helsingissä ja Vantaalla toimiva Voimavarakeskus sekä salaisessa osoitteessa sijaitseva turvakoti Mona. 24 tuntia vuorokaudessa päivystävä puhelin on myös tärkeä osa liiton toimintaa. Lisäksi liiton

henkilöstö on monikulttuurinen, joten palvelua voi saada monella eri kielillä. MoniNaisten Talojen ja Voimavarakeskuksen palvelut ovat maksuttomia, turvakoti toimii kuntien maksusitoumuksella. (Monika Naiset Liitto ry, 5.3.2013)

Yleisesti ottaen, toimintaterapeutteja työskentelee maahanmuuttajien parissa edelleen hyvin vähän. Suurin osa toimintaterapeuteista kohtaa maahanmuuttajia vain muiden asiakkaiden lisäksi. (Laitinen, T. & Pöntinen, S-M. 2006, 3.) Opinnäytetyön tekijä innostui toimintaterapeuttiopiskelijana MoniNaisten Talon toiminnasta sekä siitä, millaisia mahdollisuuksia toimintaterapialla voisi kyseisessä paikassa olla. Hänet otettiin kiinnostuneena vastaan sekä harjoittelijana että opinnäytetyön tekijänä MoniNaisten Talolle. Tekijän oma mielenkiinto tutkia ja kehittää vuorovaikutusta, viestintää ja monikulttuurista työtä toimintaterapiassa olivat opinnäytteen tekijän kehittymistoiveina. Lisäksi suomessa oli sopivasti ilmestynyt uutta materiaalia vuorovaikutuksen ja tunteiden ilmaisun tukemiseksi ja tästä Blob-materiaalista oli tehty myös opinnäytetyö Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Kyseisessä opinnäytetyössä materiaalia tutkittiin haastatteleamalla niitä kokeilleita toimintaterapeutteja. Kiinnostus tutkia materiaalia enemmän asiakkaiden näkökulmasta nousi kiinnostavaksi aiheeksi. Lisäksi kyseisen materiaalin käytöstä ei ollut aiempia tutkimuksia maahanmuuttaja asiakkaiden parissa tehtävästä terapiatyöstä.

2 OPINNÄYTETYÖN TEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tehtävänä on kokeilla Blob- materiaaleja MoniNaisten Talon toiminnassa. Blobit ovat valkoisia sarjakuvamaisia olentoja, jotka kommunikoivat tunteiden ja kehonkielen avulla. Blobien käyttöä Suomessa tutkineen toimintaterapeutti Leena Poikosen (2012) mukaan niitä ovat käyttäneet monet eri terveydenhuollon ammattikuntien edustajat, mm. terapeutit, psykologit, opettajat, nuorisotyöntekijät ja perhetyöntekijät. Blobit auttavat sosiaalisessa osallistumisessa ja -ongelmanratkaisussa. Niiden kautta saadaan helppo tapa käsitellä usein vaikeitakin aiheita. Niiden avulla on loputtomia mahdollisuuksia tut-

kia asiakkaiden sisäistä maailmaa. Keskeistä blob-materiaaleissa on tunteiden tunnistaminen, nimeäminen ja määrittäminen. Materiaalia käyttäen pystytään lisäämään hyvinvointia ja tyytyväisyyttä elämään, sillä se nostaa yleensä huomaamatta asiakkaan vahvuudet esille. (Poikonen, L. 5.10.2012)

Opinnäytetyön ensisijaisena tavoitteena on saada tietoa Blobien toimivuudesta moni ammatillisen asiakastyön välineenä maahanmuuttaja-asiakkaiden parissa. Blob-materiaalin käyttöä kokeillaan ja kehitetään MoniNaisten Talolla siten, että kohdejoukkona ovat MoniNaisten Talon toimintaan osallistuvat eri kulttuureista tulevat naiset.

Opinnäytetyössä on toimintatutkimuksen piirteitä, sillä sen tavoitteena on muuttaa asioita ja kehittää niitä paremmaksi. Toimintatutkimukselle tyypillistä onkin keskittyä asioiden eteenpäin viemiseen. Oleellista on käytännönläheisyys ja ongelmanratkaisu, jota käytäntö ja teoria muovaavat. Päämäärä on pelkän tutkimisen lisäksi pyrkiä samaan aikaan kehittämään toimintaa MoniNaisten Talolla. Yhteistyö työelämän ja sen osallistujien kanssa on tärkeää. Koko prosessia kuvaa hyvin kolmiosaisuus: suunnitteleminen, varsinainen toiminta ja sen jälkeen tehdyn toiminnan arvioiminen ja mahdollinen muuttaminen tulevia toimintoja varten. Näin ollen toimintatutkimus on hyvin mukautuva ja joustava tutkimusmenetelmä, sillä se sallii jatkuvia muutoksia prosessin aikana. (Opinnäytetyöpankki. 2013.)

Toiminnallisissa pienryhmätilanteissa etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Rohkaiseeko ja mahdollistaako Blob-materiaali maahanmuuttajanaisia ilmaisemaan tunteita?
- Tukeeko Blob-materiaali vuorovaikutuksen syntymistä silloin, kun ryhmän jäsenten suomen kielen taito on vaihteleva?
- Mitä haasteita Blob – materiaalin käyttämisessä maahanmuuttajien kanssa ilmenee? Entä mitkä voisivat olla Blob – materiaalin vahvuudet?

Aluksi tiedonkeruuta tehdään hakemalla tietoa kansainvälisistä lähteistä ja aiemmista tutkimuksista siten, että teoria koostuu sekä toimintaterapian että maahanmuuton kirjallisuudesta. Aluksi miellekartan kautta etsittiin tärkeitä hakusanoja, joiden avulla menttiin asiasanastoihin löytämään lisää samankaltaisia sanoja. Tässä käytettiin YSA ja FinMeSH asiasanastoja. Asiasanojen etsinnän jälkeen kartoitettiin kirjastojen valikoimaa erilaisin hakulausekkein. Tässä hyödynnettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Metropolian kirjastojen tietokantoja. Näiden avulla saatiin kerättyä aineistoa erilaisista kotimaisista ja kansainvälisistä kirjoista sekä opinnäytetöistä. Hakua haluttiin kuitenkin laajentaa uusimpia tietolähteitä koskevaksi, jolloin hyödynnettiin kotimaisia ja kansainvälisiä artikkelitietokantoja, kuten Aleksis ja Ebsco. Theseuksen kautta katsottiin myös aiheesta jo aiemmin ilmestyneitä tutkimustöitä.

Lähteistä haetun tiedonkeruun jälkeen tietoa kerättiin toimintatutkimukselle tyypillisin keinoin. MoniNaisten Talolla toteutettiin toiminnallisia asiakastilanteita, joissa havainnoitiin maahanmuuttajanaisten toimintaa mukautetun Volitional Questionnairen avulla. Tutkimuspäiväkirjan pitäminen ja jatkuva reflektointi olivat tärkeä osa tätä opinnäytetyötä.

Opinnäytetyö rakentuu kahteen osioon siten, että ensimmäisessä osiossa (A tietoperusta) kerrotaan aiheeseen liittyvää tietoperustaa maahanmuuttajista, heidän kohtaamisestaan Suomessa, toimintaterapian näkökulmasta maahanmuuttajatyöhön ja Blobeista sekä niiden käyttötarkoituksesta tässä opinnäytetyössä. Loppuosassa (B toimintatutkimus) painottuu toimintatutkimuksen osioon, jossa analysoidaan toteutettuja toiminnallisia asiakastilanteita ja niistä saatuja tuloksia.

A TIETOPERUSTA

3 MAAHANMUUTTAJANAISET SUOMESSA

Suomessa asuvista maahanmuuttajista lähes puolet on naisia. He ovat suomalaisnaisia keskimääräistä nuorempia, mikä on huomattavissa muun muassa hedelmällisyysluvussa. Maahanmuuttajanaisten uuden elämän aloittamiseen vaikuttavat erilaiset seikat, kuten koulutus, ikä, persoonalliset ominaisuudet ja kielitaito. (Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2008, 15.)

Eri maista tulleiden naisten osuus vaihtelee huomattavasti. Moni on muuttanut Suomeen työn, avioliiton tai opiskelun takia. Tilanne tällä hetkellä on se, että suurin osa maahanmuuttajista on ensimmäisen sukupolven muuttajia, mutta lasten määrä on voimakkaassa kasvussa. Perheen yhdessä pitäminen onkin suurin syy maahanmuutolle, mutta on myös niitä naisia, jotka tulevat paremman ja itsenäisemmän elämän toivossa. Maahanmuuttajanaisten keskuudessa on totuttu siihen, että äitiys on laaja käsite ja naisverkosto on muutenkin vahva. Lapsia hoidetaan yhdessä ja sosiaaliset suhteet ovat vankkoja elämän peruspilareita. (Tiilikainen, M. & Martikainen, T. 2008, 400 – 402.)

Naisille on myös tärkeää itsenäistyminen uudessa kotimaassa, joten sitä kautta myös koulutusta ja työllistymistä arvostetaan. Jos omaa jonkinlaisen muodollisen koulutuksen ja lähtömaa muistuttaa jollain tapaa myös Suomalaista yhteiskuntaa, on työllistyminen melko hyvä. Harmillisesti kuitenkin, monet työllistyvät heikommin arvostetulle sektorille ja hyvin epävakaisiin työsuhteisiin. Heitä myös tietyllä tapaa suunnataan tietyille työaloille, joka ei ole hyvä asia työmarkkinoiden lohkoutumisen kannalta. Mitä pidempään maahanmuuttajanaisten on maassa, sitä paremmalta työllistyminen kuitenkin näyttää. Naiset näkevät työn toivottavana ja luonnollisena palasena elämää. Ne, jotka ovat päässeet kiinni työelämään, ovat olleet hyvin päättäväisiä ja työskennelleet

ensimmäiseksi tehtävissä, jotka eivät vastaa heidän koulutustaan. (Tiilikainen, M. & Martikainen, T. 2008, 403 – 404)

Uuteen maahan muuttaminen on kriisi siinä missä mikä tahansa muunkin kriisin läpikäyminen. Sopeutuminen on hyvin yksilöllistä, mutta on hyvin tyypillistä, että maahanmuuttaja käy läpi kulttuurishokin eri vaiheita. Kuherruskuukausivaihe on hyvin innostunutta ja positiivisten ajatusten siivittämää aikaa, jolloin tärkeää on taata luottavainen ja turvallinen olo maahanmuuttajalle. Torjuntavaihetta kuvaa turhautuneisuus uutta elämää ja siinä ilmeneviä ongelmia kohtaan. Tällöin käytös voi olla myös vihamielistä ja paheksuvaa, erityisesti jos tunteet ovat kasautuneet jo pidemmän aikaa. Usein kuitenkin henkilö alkaa hiljalleen hyväksyä uusia asioita osaksi elämäänsä. Tämä on tasapainonhakuvaihetta, jolloin elämän rajoitukset ja mahdollisuudet hyväksytään. Lopulta päädytään vaiheeseen, jossa henkilö on ottanut uuden kulttuurin arvot ja yhdistänyt siihen myös omia tapoja ja arvoja. Tämä vaihe on useamman kulttuurin hallintavaihe. (Pihkola, M. 2007, 5 – 6)

3.1 Kulttuuri

Kulttuuri on hyvin laaja käsite, sillä se sisältää mm. moraalikäsitteet, oikeudenhoidon, tavat, taiteen, uskonnon, moraalikäsitteet, politiikan, tieteen ja kasvatuksen. Se on selkeästi osa tuntemista, toimimista ja ajattelua. Yleisesti ottaen nämä välittyvät kasvatuksen ja opetuksen kautta ja ne ovat hyvin vahvasti kiinni maan perinteissä ja arvoissa. Vieraan kulttuurin ymmärtäminen onkin melko hankalaa, sillä jokainen vaistomaisesti toimii omien sisäistämiensä tapojen ja käyttäytymissääntöjensä mukaisesti. Se, mitä tunteita näytämme ja miten paljon on myös hyvin vahvasti kiinni kulttuurissa. (Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011, 17 – 21.)

Aikuiset maahanmuuttajat ovat tilanteessa, jossa he joutuvat opettelemaan Suomalaisen kulttuurin, joka voi olla hyvinkin erilainen kuin lähtömaassa. Ne

toimintatavat ja arvot, joiden perusteella he ovat oppineet olemaan, eivät enää pädekään. Lapsille tilanne on usein helpompi, sillä heille ei ole vielä ehtinyt muodostua vahvaa sidosta lähtömaahan. Kulttuuri sisäistetään monien epäonnistumisten kautta, sopeutuminen uuteen maahan onkin pitkälti läpi elämän kestävä prosessi. (Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011, 35 – 36.) Se lähtee siitä päivästä kun tullaan maahan, jonka jälkeen opetellaan uusi kieli ja harjoitellaan sitä jokapäiväisissä tilanteissa. Hiljalleen jokainen alkaa toimia itsenäisemmin, mutta joka päivä maahanmuuttajat tekevät valintoja kulttuurien välillä; miten asun, mitä syön, mitä kieltä puhun, miten pukeudun jne. Maahanmuuttajan on omaksuttava joitain osia uudesta kulttuurista, mutta on tärkeää pitää mielessä, ettei maahanmuuttaja suinkaan ole unohtanut vanhaa kulttuuriaan, vaan hän yleensä säilyttää siitä jotakin ja kantaa sitä mukanaan. (Mts. 17 – 21.)

3.2 Vuorovaikutus

Matka toisen ihmisen luo on vuosien kuluessa pienentynyt. Ihmiset asuvat lähempänä toisiaan ja on olemassa monenlaisia sähköisiä keinoja pitää muuten yhteyttä toisiinsa. Todellisuudessa toisen kohtaaminen voikin olla yllättävän vaikeaa. Kaikilla ei ole voimia, haluja, aikaa tai resursseja kohdata toista ihmistä. Voi myös olla, ettemme ole kaikki kohdanneet itseämme, mikä vaikeuttaa varsinkin monikulttuurisessa vuorovaikutustilanteessa kohtaamista. On ihan hyväksyttävää olla erilainen ja jos ei alun alkaen riitä itselle tai ole tutustunut itseensä, niin on hyvin vaikea hyväksyä toisenlaisia arvoja tai mielipiteitä. Tehdessämme työtä maahanmuuttajien kanssa alamme yllättävän pian huomata itsessämme tietynlaisia odotuksia ja tunteita mitkä voivat olla ristiriitaisia. On syytä päästää irti ajattelutavasta, joka etsii eroavaisuuksia. Sen sijaan pitäisi panostaa enemmän aitoon kohtamiseen ja kunnioitukseen maahanmuuttajien parissa työskennellessä. Tämä lisää huomattavasti turvallisuutta. (Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011, 9 – 10.)

Ennakkoluulot ovat osa käyttäytymistä, mutta väärinkäsitykset, epävarmuudet ja epäluuloisuus vierasta kulttuuria edustavaa henkilöä kohtaan ovat Suomessa arkipäivää. Käyttäytymisemme ei kuitenkaan välttämättä ole tietoista, vaan johtuu enemmänkin yleisestä arvomaailmasta, uskomuksista, tavoista ja taustoitamme. Sillä nämä pohjimmiltaan ohjaavat toimintaamme. (Pihkola, M. 2007, 11)

Kahden kulttuurin välillä olevasta viestinnästä löytyy suoraa ja epäsuoraa sekä alhaista tai korkeaa viestintää. Alhaiselle viestinnälle on tyypillistä kielellisyys ja vuorovaikutus, kaikki kritiikkikin sanotaan suoraan. Tähän kuuluu kuitenkin myös sanatonta ja sanallinen viestintä. Usein jopa 75 % vuorovaikutuksesta onkin sanatonta. Korkeassa viestinnässä tietoa ja sanallista ilmaisua on hyvin vähän ja usein vältellään kritiikkiä sekä ei:n ilmaisemista. (Näsälä, M. 2009, 10) Katseiden, eleiden, ilmeiden ja suhtautumistavan kautta voimme ymmärtää toisistamme paljonkin. Sanojen merkitystä ei kuitenkaan voi korostaa liikaa, sillä jos ne puuttuvat tai henkilöä ei ymmärretä, tilanne muuttuu hankalammaksi. Sanat voivat kuitenkin tehdä hyvää tai pahaa, minkä takia on oleellista oppia keskustelemaan inhimillisesti asioista kuin asioista. On ihanaa kuulla lauseita, jotka tekevät meille hyvää, mutta on osattava puhua ihmisläheisesti silloinkin, kun lauseet voivat satuttaa. (Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011, 155.)

Kuulluksi ja nähdyksi tulemisen tarve on meille kaikille ihmisille ominaista. Sen perusedellytyksenä on, että kohtaamme ja tulemme kohdatuksi muiden ihmisten kanssa. Onnistunut kohtaaminen on yleensä silloin, kun toiseen ihmiseen suhtaudutaan myönteisesti ja hänen kertomansa asiat kiinnostavat aidosti. Se, että paneutuu toisen kanssa keskusteluun aiheuttaa yleensä sen, että tilanteesta tulee luonnollinen ja luottamuksellinen. Kahdesta eri kulttuurista tulevan ihmisen välinen vuorovaikutus on pitkälti merkitysten löytämistä ja vaihtamista. Tarkentavat kysymykset ovatkin tällöin paikallaan. Esim. Kuulinko/Ymmärsinkö oikein? Mitä tarkoitat? (Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011, 126.)

3.3 Vertaistukiryhmät

Joissain kulttuureissa voidaan pitää vertaistukiryhmiä hyvinkin uutena asiana, sillä asioista on usein puhuttu vain perheen tai ystävien kesken. Uuden maahanmuuttajan tilanne saattaa kuitenkin olla sellainen, ettei ole omia ystäviä tai sukulaisia lähetyvillä. Tällöin vertaistukiryhmä antaa erilaisen mahdollisuuden keskustella kokemistaan asioista. Tällaisiin ryhmiin maahanmuuttajat kuitenkin tarvitsevat ulkopuolista ohjausta, jotta sellainen syntyy. Ryhmät ovat kuitenkin oivallinen menetelmä maahanmuuttajien tukemisessa, sillä niissä kokoontuu samassa tilanteessa olevia ihmisiä, joilla voi lisäksi olla sama kieli. Ehdottoman tärkeitä vertaisryhmissä on tuki, auttaminen ja yhteisöllisyys, joten todennäköisesti ryhmiin hakeutuminen tuntuu helpolta. Erityisesti henkinen tuki korostuu, kun saa paikan, jossa voi puhua itselle tärkeistä ja ehkä vaikeistakin asioista. (Laitinen, T. & Pöntinen, S-M. 2006, 17.)

Vertaisryhmät sopivat yleisesti ottaen naisille, sillä puhuminen on heille luonteenomaista. He näkevät kuuntelun ja tukemisen tärkeänä voimavarana. Samantyylliset kokemukset ja roolit yhteiskunnassa yhdistävät naisia, jolloin he pystyvät parhaiten tukemaan toisiaan. Maahanmuuttajanaiset kaipaavat usein tukea oman kulttuurinsa naisilta tai lähtömaansa yhteisöltä. Useasti heillä on erilaisia toiveita, kuten lastenkasvatuksellisia tai perheeseen liittyviä ongelmia. Lisäksi maahanmuuttajanaiset kokevat Suomalaisten naisten tasa-arvoisuuden ja itsenäisyyden helposti hämmentävänä asiana. Muun muassa näitä asioita on helpompaa käsitellä muiden samassa tilanteessa olevien naisten kanssa. Yleisesti ottaen maahanmuuttajanaiset tarvitsevat kuitenkin paljon apua ja tukea, jotta he hakeutuvat kodin ulkopuolella olevaan toimintaan. (Laitinen, T. & Pöntinen, S-M. 2006, 18.)

Naisten ryhmän lähtökohtana on luonnollisesti naiseus, sen omakohtainen määrittely ja kokemus naisena olemisesta. Ryhmän aikana usein tutustutaan ja prosessoidaan yhdessä naisena olemista. Keskeisinä ohjaavina kysymyksinä ovat millainen olen ja miksi haluan tulla. Usein naisten ryhmät ovatkin löytöretkiä omaan itseen. Tärkeää on, että naiset rohkaistuvat käyttämään omaa

ilmaisuaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan avoimesti. Tärkeimpinä kokemuksina naisten ryhmistä pidetään kokemusten jakamista, vaihtoehtojen etsimistä yhdessä ja uusissa ratkaisuissa tukemista. Osallistuva vuorovaikutus ja oman sekä toisen mielipiteen arvostaminen ovat tärkeitä oppimisen paikkoja naisten ryhmissä. Tällaiset ryhmät usein opettavat taitoja, joilla pärjää myös ryhmän ulkopuolella. Näitä ovat erilaiset ryhmädynamiikkaan kuuluvat lainalaisuudet, kuten puheenvuorojen käyttö ja vastuun jakaminen. Naisena vahvistuminen vaatii usein tilaa ja aikaa sekä tietynlaista vapautta erilaisista jännityksistä, joita esimerkiksi sekaryhmässä voisi olla. Päästään irti tietynlaisesta vastakainasettelusta ja voidaan hetkellisesti toimia omista haluista käsin, itsekäämmmin kuin normaalisti. Jos nainen on tottunut elämään elämäänsä muiden ohjailtavana, voi hänen olla vaikeaa ryhmässä tunnistaa omia tarpeitaan ja luottaa omiin haluihinsa. Hänelle voi olla vaikeaa ymmärtää sitä, että hän todella on yksi ryhmän jäsen ja voi unohtaa vaatimattomuutensa sekä arkiset velvollisuutensa. (Auvinen, A. 2000, 28 – 29)

Vuorovaikutustilanne on kunnioituksen, ajan, huomion ja tilan antamista toiselle. Kuitenkin on hyvä kertoa vähän itsestään ja olla muutenkin avoin, sillä se saa usein myös asiakkaan puhumaan helpommin myös vaikeista asioista. Ensimmäisillä tapaamiskerroilla on hyvä kertoa, mitä tulee tapahtumaan ja miksi ryhmälle toivotaan jatkoa. Olennaista on painottaa sitä, että kaikki keskusteltavat asiat jäävät neljä seinän sisälle ja että vuorovaikutustilanne on äärimmäisen luottamuksellinen. Myös tietynlainen tunne- ja aistiherkkyys on tarpeen, sillä on hyvä vaistota omat ennakkokäsitykset ja – luulot. (Näsälä, M. 2009, 14 – 17)

4 TOIMINTATERAPIAN MAHDOLLISUUDET MAAHANMUUTTAJATYÖSSÄ

Toimintaterapia on kuntoutuksen muoto, joka perustuu asiakkaan ja toimintaterapeutin välillä tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Pääpaino on

toiminnan terapeuttisessa käytössä. Terapia tukeekin asiakkaan itsenäistä selviytymistä ja osallistumista arjen toimintoihin omien valintojen kautta. Asiakas on oman elämänsä asiantuntija, josta häntä kuullaan ja samalla kannustetaan olemaan omassa elämässä aktiivisesti läsnä. Toimintaterapiasta hyötyvät henkilöt, joilla on jonkinlaisia vaikeuksia selvitä arkielämässä. Asiakaskunta onkin hyvin laaja, vauvasta vaariin. Toimintaterapeutin työnkuvassa korostuu monipuolisuus, sillä asiakastilanteet vaihtelevat suuresti. Asiakkaan tutkimus ja arviointi, neuvonta ja ohjaus, moni ammatillinen yhteistyö ja toimintakyvyn edistäminen ovat kuitenkin alueet, joilla toimintaterapeutti tekee työtään. (Toimintaterapeuttiliitto. 2012.)

Ohjenuorana on, että osallistuminen erilaisiin asiakkaalle merkityksellisiin toimintoihin lisää hyvinvointia ja terveyttä. Toiminnan merkityksellisyys on kulttuurien arvoihin ja uskomuksiin vahvasti perustuvaa. Esimerkiksi länsimaisissa kulttuureissa korostetaan usein yksilön kokemusta kun taas monissa maissa tärkeämpää on kollektiivinen, yhteisöllisempi kokemus. Toiminta on aina muutakin kuin tehtävästä suoriutumista, sillä se on aina asiakkaan lähtökohdista kumpuavaa merkityksellistä ja tarkoituksellista toimintaa. Se heijastaa vahvasti kulttuurista elämäntyyliä ja arvoja samalla kun myös mm. poliittisia ja taloudellisia tekijöitä. Erilaisten toimintojen kautta olemme usein sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden ihmisten kanssa ja toiminnot myös jäsentävät päiväämme sekä luovat tietynlaisen struktuurin, mitä noudattaa. Se, mikä tekee eri toiminnasta terapeutista, on että toiminta sovelletaan, porrastetaan ja muutetaan aina asiakkaan tavoitteiden ja tarpeiden mukaisesti toteutuksen aikana. Valittu toiminta suunnitellaan hyvin etukäteen ja se jaetaan eri vaiheisiin. Yksilön sitoutumiseen valittuun toimintaan vaikuttaa kunkin yksilön motiivit, rajoitukset, tavat, kyvyt ja roolit. Myös ympäristö vaikuttaa toimintaan osallistumisen joko estämällä tai mahdollistamalla sen. Terapian tehtävänä onkin vaikuttaa näihin osa-alueisiin. (Ahola, S. & Orjatsalo, S. 2009. 10.)

Opinnäytetyötä varten toteutettiin kysely Suomen Toimintaterapeuttiliiton Toimintajäsenpalstalle siitä, onko toimintaterapeutteja tällä hetkellä töissä maahanmuuttajien parissa. Vastauksia tuli vain muutama, mutta ne vahvistivat minulle jo aiemmin tullutta käsitystä. Maahanmuuttajien parissa työskenteleviä

toimintaterapeutteja on vielä hyvin vähän. Pääsääntöisesti he ohjautuvat toimintaterapeutin asiakkaaksi kunnallisten palveluiden kautta. Näin ollen toimintaterapeuteilla saattoi kyllä olla muutama maahanmuuttaja-asiakas, mutta täysin maahanmuuttajien parissa toimivaa toimintaterapeuttia ei löytynyt. Toimintaterapeuttien maahanmuuttajatyötä on siis tutkittu melko vähän. Kansainvälisiä lähteitä opinnäytetyön tekijä löysi kuitenkin muutaman ja niistä myös yhte-neviä ominaispiirteitä maahanmuuttajatyöstä.

Toimintaterapia on kuntoutusta, jossa tärkeässä osassa on yhteistyö asiakkaan ja terapeutin välillä. Toimintaa käytetään terapeuttisesti ihmisillä, joilla on vaikeuksia selviytyä päivittäisestä elämästä. Rohkaisu ja vahvuuksien löytäminen ovat terapian tärkeitä keinoja, jotka vaikuttavat positiivisesti asiakkaan itsetuntoon. Päänäkemyks on, että ihminen pystyy vaikuttamaan kokonaisvaltaisesti omaan elämäänsä (tulevaisuus, hyvinvointi, terveys jne.) toimintansa ja valintojensa kautta. Toimintaterapeutin asiakas arvioidaan hyvin kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon toimintakyky ja -ympäristö. Usein terapiassa läpi käytävät asiat ovat hyvin arkisia ja konkreettisia; pukeutuminen, kauppareissu, suomen kielen opettaminen tai läksyjen tekeminen. Asiakkaan vamma, sairaus tai muu este toiminnalle ei ole keskiössä, vaan arki; miten se sujuu ja miten asiakkaalle tärkeät asiat hoituvat. Terapiaa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmätoimintoina. Terapiassa harjoitellaan psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä valmiuksia aina asiakkaan yksilöllisistä tavoitteista lähtien. Terapeutin on oltava samanaikaisesti kannustava, houkutteleva ja motivoiva, jotta asiakas innostuu kokeilemaan uusia asioita. Usein toimintaterapeutin työ on myös konsultoivaa ja tiedon jakoa muiden alan ammattilaisten kanssa. Toiveena on, että asiakkaan elämänlaatu parane ja hän kykenee toimimaan vapaammin ympäristössään. (Silta toimivaan arkeen –esite, Toimintaterapeuttiliitto ry)

4.1 Aikaisempia tutkimustuloksia

Suomessa on tutkittu hyvin vähän maahanmuuttajien parissa kuntouttavaa

työtä tekeviä toimintaterapeutteja. Siksi opinnäytetyötä varten etsittiin kansainvälisiä tutkimusartikkeleita koskien maahanmuuttajien kotoutumista toimintaterapian näkökulmasta.

4.1.1 Kanadalainen tutkimus uuteen ympäristöön sopeutumisesta

Kanadassa tutkittiin 12 maahanmuuttajanaisten näkökulmia toimintaan ja kulttuurisia yhteneväisyyksiä. Tässä keskityttiin toimintaterapian näkökulmasta lähinnä uuteen ympäristöön sopeutumiseen ja uusien päivittäisten toimintojen sisäistämiseen sekä niissä ilmeneviin haasteisiin ja apukeinoihin. (Martins, V. & Reid, D. 2007, 203 – 205)

Kanadalaisesta tutkimuksesta nousi esiin selkeitä teemoja, jotka nostettiin esiin toimintaterapeutteina näkökulmina. Sopeutumiseen ja uudessa elämässä selviytymiseen vaikutti maahanmuuttajanaisten mielestä jokaisen henkilökohtaiset ominaisuudet (nuoruus, terveys, koulutus, kielitaito), tunne-elämän taidot (sopeutuminen, yksinäisyys, rohkeus) ja mahdollisuudet pitää yllä vanhan kulttuurin arvoja (yhteys muihin maahanmuuttajanaisiin, vaatetus, naisen asema ja roolit) samalla kun omaksuu uusia (naisen itsenäisyys, ei auttavia käsiä). (Martins, V. & Reid, D. 2007, 208 – 211)

Naiset kokivat merkittävästi hyötyvänsä uudesta ympäristöstään Kanadassa. Heidän mielestään mahdollisuus opiskeluun ja erityisesti sen ilmaisuus koettiin hyvinä asioina. Palvelu erilaisissa virastoissa koettiin hyvin ystävällisenä ja palveluallttiina. He olivat aina saaneet hyvää tietoa ja ohjausta mennessään jonkun auttavan tahon luokse. Tulevaisuuden tavoitteissa ja huolissa naiset nostivat esiin työllistymisen, lapsiensa kasvamisen ja taloudenpitoon. (Martins, V. & Reid, D. 2007, 211 – 213)

Toimintaterapian näkökulmasta sopeutuminen merkitsee paljolti siis vanhojen mallien ylläpitoa ja uusien toimintojen oppimista sekä erilaisten roolien ja rutiinien uudelleen muokkaamista (Martins, V. & Reid, D. 2007, 213). Edellä mai-

nituisissa tilanteissa toimintaterapialla olisi ollut monia mahdollisuuksia ohjata maahanmuuttajanaisia. Toiminnallisiin rooleihin nimenomaan toimintaterapialla olisi paljonkin mahdollisuuksia. Ilmasto- ja sopeutumisessa voitaisiin auttaa ihan arjen tasolla, etsimällä keinoja päästä ulos vaikka pyryttää. Samoin lapsen hoidollisissa asioissa, että naiset saisivat välillä aikaa myös itselleen. Itsensä unohtaminen voi vaikuttaa negatiivisesti elämänlaatuun ja loppuun palaminen voi olla uhkana. Maahanmuuttajanaisilla onkin paljon haasteita sopeutumisessa, mutta on hienoa, että he ovat jo löytäneet paljon erilaisia keinoja selvitä.

Toimintaterapian mahdollisuudet ovat siis pitkälti uusissa toiminnoissa: uusien taitojen opettelu (esim. kieli), koulutuksen ja työn taitojen päivittäminen, kunnallisten palveluiden tavoittaminen ja ohjeistaminen niihin, uusien ystävyys-suhteiden luominen vaikka vertaisryhmässä, ja uuden tiedon etsimisen auttaminen. Toimintaterapeutit voivat työskennellä heidän kanssaan taitoja opettamalla, jotta he paremmin selviäisivät uudessa ympäristössä. Yleisesti elämän toimintojen ja sosiaalisten taitojen parantaminen ihan jokapäiväisissä tilanteissa (lastenhoito, ilmaston eroavaisuus, vuorovaikutus, työllistyminen) on myös toimintaterapian mahdollisuus. Toimintaterapeutilla pitää olla paljon tietoa siitä, mitä palveluita on ja mihin ohjata asiakas milloinkin. Rohkaisu erilaisiin tukiverkostoihin ja sosiaalisiin verkostoihin on myös tapa, millä varmistettaisiin naisten oma vapaa-aika. (Martins, V. & Reid, D. 2007, 215 – 218.)

4.1.2 Sveitsiläinen tutkimus miesten sopeutumisesta uuteen maahan

Sveitsissä tehty tutkimus maahanmuuttajamiesten päivittäisten toimintojen merkityksellisyyksistä tukee edellä mainittuja tutkimustuloksia. Tutkimuksessa todetaan, että maahanmuuttajien ryhmä sijoittuu yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti hyvin haasteelliseen luokkaan, joka vaikuttaa hyvin laajasti terveyteen ja toimintakykyyn. Maahanmuuttajat ottavat enemmän osaa kotona tapahtuviin toimintoihin ja ulkopuolella kontaktit ovat enimmäkseen oman kulttuurin edustajien kanssa. Perhe on miehille tärkein elämän osa-alue. Tuntuu hyvältä olla osa laajempaa kokonaisuutta ja turvaverkkoa. Perhe käsitetäänkin paljon laa-

jempana, kuin meillä länsimaissa on totuttu. Työn miehet näkevät pakollisena toimeentulon ja selviämisen kannalta, myös kotimaassa asuvien tukeminen rahallisesti koetaan tärkeänä. (Heigl, F., Kinébanian, A. & Josephsson, S. 2011, 36 – 41)

Sveitsiläisessä tutkimuksessa nostetaan esille se, kuinka maahanmuuttajien elämää leimaa voimakkaasti perhe- ja yhteisökeskeisyys. Lojaalius ja tietyt vaatimukset perhettä kohtaan ovat suuret näin länsimaalaisen silmin. Maahanmuuttajat haluavatkin usein nähdä itsensä osana perhestruktuuria, jolloin voi olla hankalaa nähdä itsensä myös yksilönä. Tutkimuksessa nostetaankin esiin ajatus siitä, että toimintaterapeuteille olennainen toiminnan konsepti tulisi määritellä jollain tapaa uudelleen. Toimintaterapian teorioissa toiminta on vahvasti yhteydessä yksilöllisyyteen, itsenäisyyteen ja yksin tehtävään päätöksentekoon, että siitä voi olla haittaa maahanmuuttajatyössä. Tutkimuksen mukaan asia pitäisikin nähdä niin, että ennemmin kuin sosiaalista ympäristöä muokattaisiin ja kontrolloitaisiin yksilön näkökulmasta, niin yksilö muokkautuisi ja sopeutuisi ympäristön vaatimuksiin. (Heigl, F., Kinébanian, A. & Josephsson, S. 2011, 43 – 44)

Maahanmuuttajien ja pakolaisten asiat ovat pääasiassa toiminnallisia ja ne voidaan ottaa haltuun keskittymällä heidän toiminnallisiin rooleihin, puuttuminen niihin ja erilaisten roolien sekä strategioiden saavuttaminen uudessa maassa. Tämä tarkoittaa sitä, että turvallisuuden, ruoan ja suojan sekä peruspalveluiden turvaamisen lisäksi on turvattava uudelleen henkilön osallistuminen hänelle merkityksellisiin toimintoihin, henkilön tuttujen rutiinien muokkaaminen ja yhteydenpito muihin. Näissä asioissa toimintaterapeuteilla on ideaalinen osaaminen ja tieto taito keskittyä juuri asiakkaan tarpeisiin toiminnan mahdollistamisen näkökulmasta. (Whiteford, G.E. 2004, 186 – 198)

4.1.3 Ruotsalainen tapaustutkimus

Nuorta maahanmuuttaja asiakasta koskevassa tapaustutkimuksessa nousee

esiin monikulttuuriseen työhön liittyviä tärkeitä seikkoja. Tämä tutkimus oli Ruotsista ja asiakas oli taustaltaan Turkkilainen. Artikkelin pääteemana on kahden kulttuurin yhteensovittaminen. Yhteisöllisistä kulttuureista tulevat henkilöt näkevät oman itsen kehittymisen vahvasti lähisuhteista riippuvaisena. Se perustuu siihen ajatukseen, että yksilö ja muut ovat kietoutuneet yhteen, kun taas yksilöllisissä kulttuureissa oma itse perustuu siihen miten yksilö huomioi itsensä erillisenä muista. Suurimmat konfliktit tähän liittyen näkyvät sosiaalisissa normeissa, odotuksissa ja arvoissa. Ihmiskäsitys ja itseluottamus riippuvat vahvasti perheen maineesta ja hyväksynnästä, koska yksilö ei ole erillinen perheen identiteetistä. (Eklund, M., Persson, D., Pooremamali, P. & Östman, M. 2011, 7084.)

Länsi-Euroopassa asukkaat on rohkaistu uskomaan yksilön oikeuksiin, henkilökohtaiseen vapauteen, itseriittoisuuteen ja autonomiaan. Ideana on, että oma itse on rakennettu paljolti omien henkilökohtaisten saavutusten ja tunnustusten kautta. Jokainen yksilö kontrolloi vahvasti omaa kohtaloaan ja tulevaisuuttaan. Oman itsen merkityksellisyys tulee pääsääntöisesti omien sisäisten ominaisuuksien kautta, kuten päämäärien, mahdollisuuksien ja tarpeiden. Kun taas vastakohtana muissa kulttuureissa vahva yhteisöllinen suhde perheeseen perustuu ryhmään sitoutumiseen, lojaaliuteen, velvollisuuksiin, palveluksiin ja kunnioitukseen. Tästä syystä terapeutin on otettava perhe voimakkaasti mukaan terapiaan ja tämä onnistuu vain yhteisen luottamuksen, kunnioituksen ja yhteistyön kautta. Hidas mutta eteenpäin menevä prosessi ei onnistuisi ilman perheen tukea. (Eklund, M., Persson, D., Pooremamali, P. & Östman, M. 2011, 7014.)

4.2 Kulttuuri toimintaterapian näkökulmasta

Kulttuuria on hankala määrittää ja siitä onkin väitelyä pitkään. Kaikki terapeutit tulisi kuitenkin valita yksilön persoonan ja kulttuurin mukaan. Riippuen erilaisista näkemyksistä kulttuuri voidaan määritellä mm. mieltymyk-

siksi, tavoiksi, taiteiksi, käytöstavoiksi ja ideoiksi. Tai kulttuuri voidaan nähdä ikään kuin henkilön käyttäytymisen kopiona vaikuttaen näin sekä yhteiskuntaan että yksilön toimintaan ja ajatuksiin. Kulttuuri voidaan nähdä myös ikään kuin jatkumona, jossa uskomuksia, käyttäytymistä, arvomaailmaa ja tapakulttuuria siirretään sukupolvelta toiselle. Hienosti ajateltuna se voi olla myös jonkinlainen hunttu jonka lävitse me kaikki hahmotamme oman elämämme kokemuksia. Kulttuuri onkin hyvin vaikeatajuinen käsite, joka liittyy oppimiseen sekä jaettuihin kaavoihin havaita ja mukauttaa maailmaa. (Bonder, B., Martin, L. & Miracle, A. 2004, 159 – 160)

Yksi toimintaterapeuttisista lähestymistavoista on kasvavan kulttuurin käsite, joka perustuu ajatukseen siitä, että kulttuuri kasvaa yksilöiden jokapäiväisissä vuorovaikutustilanteissa. Kukin henkilö oppii kulttuuria tapaamiltaan ihmisiltä ja myös erilaisista paikoista, jolloin jokaisen kulttuuri on aina yksilöllinen. Se myös muuttuu koko ajan, sillä meille tulee jatkuvasti vastaan uusia kokemuksia joiden kautta me myös muodostamme uudenlaisia näkemyksiä. Meillä jokaisella on hyvin erilaiset kokemukset elämästä, jolloin esimerkiksi yksilölliset arvomme voivat joskus poiketa suurestikin vallalla olevista yhteiskunnan arvoista. (Bonder, B., Martin, L. & Miracle, A. 2004, 161 – 162)

Kasvavan kulttuurin käsitteeseen liittyy oppimisen näkökulma. Me tarkkailemme, mallitamme ja opimme suoraan ympäristöstämme kulttuurista. Jokainen uusi vuorovaikutustilanne uuden henkilön kanssa antaa meille mahdollisuuden oppia lisää ja vahvistaa kulttuuriamme. Tämä vuorovaikutustilanne ja yhteinen vahvistaminen sitoo meidät yksilöinä ryhmään ja näin myös ryhmädynamiikka muodostuu. Kulttuuri luodaan ja ilmaistaan henkilöiden välillä tietyissä paikoissa, joista muodostuu merkityksellisiä elementtejä kullekin osapuolelle, ei niinkään koko yhteisölle. Jokaisella onkin siis monen eri kulttuurin vaikutuksen kautta muodostunut oma kulttuuri, joka on muovautunut synnyinpaikan, rodun, työpaikkamme, perheemme ja elämänkokemustemme kautta. Usein me näytämme vain pienen osan omasta kulttuurisesta identiteetistämme sosiaalisissa tilanteissa. Myös kohtaamiset vaikuttavat siihen, mitä näytämme. On eri asia kohdata kollega kuin paras ystävä. Jokainen myös tulkitsee kohtaamisen eri tavalla riippuen vaikkapa ammatistaan, lääkäri tulkitsee potilasta eri tavalla

kuin toimintaterapeutti. (Bonder, B., Martin, L. & Miracle, A. 2004, 162 – 163)

Kasvavassa kulttuurissa olennainen osa on kaavoilla, sillä jokaisen yksilön on tärkeää muodostaa kulttuuriselle toiminnalleen erilaisia kaavoja, jotka vähentävät epäselvyyksiä ja luovat yhteyden tunnetta sosiaalisissa tilanteissa. Ja kun näitä kaavoja on riittävän kauan toistettu, ne muodostavat ikään kuin normaalin ja tavanomaisen odotuksen koko yhteisöltä. Yhteisö ei olisikaan mahdollinen ilman näitä sille merkittäviä arvoja, jotka yhdistävät toinen toisiinsa. On kuitenkin todennäköistä ettei koskaan tule olemaan kokonaista ryhmää saatikka yhteisöä, jossa vallitsisi yhteisymmärrys. Kaikki kuitenkin toimivat omasta lähtökohdastaan ja kokemuksistaan käsin, jolloin eriäviä mielipiteitä pakostikin ilmenee. Yksilöt arvioivat jatkuvasti uudenlaisten arvojen soveltuvuutta ja suhteellisuutta omiin arvoihinsa. Toimintaterapiassa korostetaan usein juuri yksilöllisyyttä. On kuitenkin syytä pitää mielessä länsimaisen kulttuurin tyypillinen itsenäinen käsitys ihmisestä verrattuna monien muiden maiden käsitykseen yhteisöllisyydestä, joskus jopa riippuvuudesta toisiin ihmisiin. (Bonder, B., Martin, L. & Miracle, A. 2004, 163 – 164)

Monikulttuurisissa yhteisöissä työskenteleviä toimintaterapeutteja on tutkittu hyvin vähän. Toimintaterapeuttien näkökulmia kansainväliseen monikulttuuriseen työhön - artikkelin pohjalta opinnäytetyön tekijä löysi kuitenkin muutamia tärkeitä teemoja. Yhteyden saaminen ja suhteiden luominen on tärkeää ja ne tulevatkin ensiksi, sillä terapian perusta on yhteys toiseen ihmiseen. Tärkeätä on hyväksyä jokainen sellaisena kuin he ovat ja toivoa, että hekin hyväksyvät terapeutin sellaisena kuin hän on. On tärkeää antaa aikaa terapiasuhteen kehittymiselle ja asiakkaan perspektiivin ymmärtämiselle. Vuorovaikutuksessa ei välttämättä aina korostukaan merkittävästi kieli vaan monikulttuurisessa yhteisössä on suuri voima sanattomalla viestinnällä; kosketuksella, hymyllä, silmiin katsomisella, äänenpainolla, asennolla, olemuksella ja lähellä olemisella. Kulttuurinen tietoisuus oli toinen artikkelista noussut teema. Vieraan kulttuurin ymmärtäminen, tämän kulttuurin vertaaminen omaan tuttuun kulttuuriin ja se, miten suhtautuu kohtaamiin kulttuurieroihin, on ratkaisevassa roolissa terapeutisessa työssä. Suurimmat kulttuuriset haasteet terapeutit kokivat itsenäisyyteen liittyvistä teemoista. Asiakkaat eivät myöskään noudattaneet tera-

peutin laatimia suosituksia, vaikka samanaikaisesti asiakkailla oli hyvin suuria odotuksia terapiaa kohtaan. Monimutkaisuus oli myös yksi teema, joka artikkelista nousi. Tällä monimutkaisuudella tarkoitetaan sitä, että monikulttuuriset kokemukset ovat muuttuvia, monikasvoisia ja mutkikkaita. Oikeanlaisten palveluiden löytäminen, ajan ja resurssien vähäisyys sekä asiakkaiden valtava määrä koettiin haasteellisena. Monikulttuurisissa yhteisöissä työskennelleet toimintaterapeutit puhuivat kaikki ihmisten hengestä, jolla he viittasivat asiakkaiden armollisuuteen, toivoon, vahvuuteen ja päättäväisyyteen. He kertoivat oppineensa paljon itsestään työnsä kautta ja olivat rohkaistuneet ylittämään oman mukavuusalueensa. (Burket, A., Deveney, R, Humbert, T. K. & Kennedy, K. 2011, 302 - 307.)

Johtopäätöksenä voidaankin siis käyttää vertauskuvaa, että kulttuuri ei toimi hyvin tiiviinä säiliönä, vaan säiliön pitäisi olla enemmän vuotava, sillä ihmiset liikkuvat jatkuvasti eri kulttuurien välillä napaten kustakin kulttuurista asioita sen mukaan, minkä he kokevat omakseen. On myös hyvä pitää mielessä, että asiakastilanteessa myös terapeutilla on luonnollisesti oma kulttuurinsa ja se voi hankaloittaa asiakassuhdetta ratkaisevasti. Erilaisuus voidaan nimittäin nähdä kahdella tapaa. Se voidaan ajatella ns. vääränä tai se voidaan nähdä mahdollisuutena oppia uutta kulttuuria ja samalla myös mahdollisesti jotain uutta itsestään. Monikulttuurisessa työssä olevalle toimintaterapeutille onkin olennaista osallistua mahdollisimman usein erilaisiin kulttuuritilanteisiin, herkistyä erilaisuudelle ja sen hyväksymiselle ja tiedostaa oma kulttuuri ja sen näkökulmat. (Dickie, V.A. 2004, 171 – 172)

4.3 Tunteet ja tunnetyöskentely

Tunteita on vaikea selittää ja kuvailla, sillä ne usein muuttuvat jatkuvasti ja ovat moniulotteisia. Niitä onkin siis melko vaikeaa tutkia, mutta niihin liittyy muutamia yhteneviä seikkoja. Ne ilmenevät aina vuorovaikutuksessa jonkun kanssa, mutta ne ovat hyvin henkilökohtaisia. Niihin liittyy hyvin voimakkaasti

kehollisuus, joten ne tuntuvat koko kehossamme. Tunteet antavat elämälle merkityksiä ja niiden kautta kaikesta tulee mielenkiintoisempaa. Tunteilla on kolme tasoa. Kehossa voi tuntua erilaisia virtauksia, esimerkiksi vatsanpohjassa kutittelee tai poskissa kuumottaa. Nämä ovat tuntemuksia, joita välttämättä aina edes tiedosta. Voimakkaat lämpötilat tuntuvat usein nimenomaan tuntemuksen tasolla: kuumuus, jäätävyys jne. Näistä tuntemuksista muodostuu melko nopeaa myös tunteita, joita on todella moninaisia. Kieliin liittyy usein laaja sanasto tunteille ja kielimuuri voi myös helposti syntyä, sillä tunteita kuvataan eri kielissä eri tavoilla. Vaikka tunteita on laaja skaala, on pystytty nimeämään tietyt perustunteet. Nämä ovat ilo, rakkaus, viha, pelko, häpeä ja suru. Hyvin mielenkiintoista on näyttää kuvia henkilöiden kasvoista ja keskustella eri kulttuurin edustajien kanssa, miten he tulkitsevat kuvassa olevan tunteen. Tunteet ja emootiot ovat hyvin eri asia. Emootioihin liittyy aina henkilön tulkintaa ja omia uskomuksia, joten ne ovat hyvin henkilökohtaisia malleja. Tunne on enemmänkin tunne tässä hetkessä kun taas emootioon liittyy voimakkaasti henkilön kokemukset ja tulevaisuuden haaveet. (Dunderfelt, T. 2008, 19 – 22)

Suomalaisessa yhteiskunnassa on tapana hieman vähätellä tunteita ja niiden merkitystä. Usein unohdamme, että aina kun reagoimme johonkin asiaan, on tilanteessa usein mukana paljon myös tunteita. Elämä tuntuu ja koskettaa voimakkaimmin juuri meidän tuntiessa jotakin. Se on kokemus siitä, että me todella elämme. (Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011, 27 – 29.) Kommunikaation ja itseilmaisun kautta ilmennämme erilaisia tunnetiloja ja otamme katsojat mukaan näihin tilanteisiin. Tämä laajentaa meidän kokemuksiamme ja kehittää meitä kohtaamaan hyvin erilaisia tunteita ja ihmisiä. Ymmärtämys ja empatisuus kasvaa muita kohtaan. (Mts. 147 – 149.)

Tunnetaidoiksi käsitetään omien tunteiden tunnistaminen ja haltuunotto sekä toisen tunteiden tunnistaminen. Tunnetaidot ovat lähtökohta vuorovaikutukselle ja arjelle. Niitä tarvitaan sekä yhdessä että erikseen ja usein niiden avulla selvittäään isoistakin elämänkriiseistä. Niiden avulla elämästä tulee tasapainoisempaa ja selkeämpää. Tasapainoisuus ei ole vain positiivisten tunteiden keskellä olemista vaan myös sitä, että vaikeat tunteet osataan kohdata ja käsitellä

rakentavasti ilman että joutuu minkäänlaisiin vaikeuksiin. Tunnetaidot ovat hyvin laaja skaala erilaisia kykyjä toimia tilanteissa, mm. henkilö osaa tulkita ja nimetä tunteensa, hän tunnistaa tunteita muissa, henkilö osaa kanavoida haastavia tunteita oikein, hän pääsee ulos kuormittavista tunnekuohuista, henkilö pystyy luomaan ystävyyssuhteita ja henkilö hallitsee mielihalujaan ja tunteitaan. Koska ihmisten tunnetaitojen perusta rakentuu pitkälti lapsuudessa, vaatii näiden taitojen uudelleen muokkaaminen ja työstäminen paljon voimavaroja aikuisena. Motivoitunut asenne ja tietoinen pyrkimys uudelleen oppimiseen ovat tärkeitä työkaluja. Samoin kuin pitkäjänteisyys, sillä näitä taitoja tullaan harjoittelemaan toistuvasti läpi elämän tuomien uusien tilanteiden. (Suomen Mielenterveysseura. 2012.)

Henkilökohtainen tietoisuus omista tunteista on osa sosiaalista pääomaa ja ystävyyssuhteissa menestymistä. Tunnetaitoharjoitusten lähtökohtana on empatia ja myötätunto sekä itseä että muita kohtaan. Hyväksytyksi tuleminen sellaisena kuin on, on oleellinen osa ennen kuin voidaan aloittaa tunteista puhuminen ja työstäminen yhdessä. Tutustumisharjoitukset ovat usein ensimmäisiä tunnetyöskentelyn keinoja. Sen jälkeen on hyvä siirtyä vahvuuksiin ja asioihin, joissa kukin on hyvä. Onnellisuus ja asiat jotka tekevät kunkin onnelliseksi ovat myös turvallisia aiheita tunnetyöskentelyssä. Rentoutumisen opetteleminen on oleellista, sillä ilman rentoa oloa on vaikea iloita ja nauttia oppimiseen ja kehittymiseen. Rentoutus voi tapahtua erilaisten tekniikoiden avulla, mutta voidaan myös keskustella rentoudesta ja siitä millaisia vaikutuksia sillä on kehoomme. Monet muutkin erilaiset kehoarjoitukset ohjaavat tunnistamaan tunteita eri puolella vartaloa. Kehonkieli puhuu erilaisista tunteista, esim. surullisena monet haluavat vain kätkeytyä itseensä. Kehoharjoituksiin voidaan laskea tehtävä, jossa paperilla olevaan ihmiskehoon väritetään eri väreillä tuntemuksia miltä ja missä mikin tunne tuntuu. Voidaan myös miettiä millaiset ajatukset ovat hyödyllisiä ja mitkä taas haittaavat elämää. Miten paljon tunteemme vaikuttavat näihin ajatuksiin jne. (Opetushallitus. 2010.)

Mindfulness

Mindfulness on tärkeä menetelmä terapiassa, sillä sen avulla asiakas saa kokemuksen tässä hetkessä olemisesta. Harjoitusten kautta saadaan tunne tyy-

neydestä ja rauhallisuudesta, kun häiritsevät ajatukset, stressi ja huolestuneisuus kaikkoavat hetkeksi. Osallistujia kehoitetaan kiinnittämään huomiota siihen, mitä heissä juuri sillä hetkellä tapahtuu ja päästämään hellästi irti mieleen tulevista muista ajatuksista. Menetelmä korostaa jokaisen yksilöllisyyttä ja ainutlaatuisuutta juuri sellaisena kuin kukin on. Tavoitteena on pysyä tässä hetkessä ja huomata kuinka monet asiat ovatkaan hyvin, esim. perhe, lapset, taide, musiikki ja luonto. (Buchalter, S. I. 2009, 23)

Rentoutus

Rentoutumisen avulla voidaan helpottaa mm. asiakkaan levottomuutta ja paniikkia. Automaattinen stressireaktio on hyvä esimerkki tällaisesta kehoa kuormittavasta tilanteesta. Rentoutusreaktio ei kuitenkaan ole samaan tapaan automaattinen, vaan sen laukaisemiseksi käytetään erilaisia tekniikoita. Näissä tekniikoissa korostuu tietoisuuden kohdistaminen tiettyyn asiaan, esim. hengitykseen tai lihasten jännitä-mentouta harjoitukseen. On tutkittu, että rentoutumisella on sekä pitkäaikaisia että välittömiä vaikutuksia. Se laskee verenpainetta, hengitysnopeutta, hapenkulutusta ja sykettä. Säännöllisten harjoitusten tekeminen puolestaan vähentää masentuneisuutta ja ahdistuneisuutta sekä antaa valmiuksia selviytyä paremmin tulevista stressireaktioista. (Duodecim. 2012.)

5 INHIMILLISEN TOIMINNAN MALLI

Inhimillisen toiminnan malli on yksi toimintaterapian käytännön malleista. Sen on luonut Gary Kielhofner. Malli on ottanut vaikutteita mm. systeemiteoriasta, psykologiasta, antropologiasta, sosiologiasta ja sosiaalipsykologiasta. Tämä malli keskittyy henkilön tahdon ilmaisun, habituaation (roolit ja tavat) ja suorittamisen kykyjen osa-alueisiin. Tahdon ilmaisulla viitataan prosessiin, jonka kautta henkilöt motivoituvat ja valitsevat mitä tekevät. Habituaatiolla taas tarkoitetaan prosessia, jonka avulla tekeminen organisoituu rutiineihin ja erilaisiin kaavoihin. Suorittamisen kyvyt taas ovat henkisiä ja fyysisiä ominaisuuksia

sekä eletyn elämän kokemuksia, jotka muokkaavat toimintaa. (Kielhofner, G. 2008, 12)

Inhimillisen toiminnan malli on yksi toimintaterapian viitekehyksistä. Sen on todettu olevan kannustava ja tukeva malli maahanmuuttajien parissa työskentelevillä toimintaterapeuteilla. Sen avulla on pystytty kasvattamaan maahanmuuttajien itsearvostusta ja ylipäänsä uskomista itseensä. Siitä on todettu olevan hyötyä myös uusien taitojen saavuttamisessa, uusien tapojen sisäistämisessä ja uusien roolien omaksumisessa. Malli tuo kontrollia omaan elämään ja auttaa hallitsemaan eri elämän ympäristöjä. Sen avulla on pyritty osallistamaan maahanmuuttajia erilaisiin mielekkäisiin toimintoihin, antamaan sosiaalista tukea ja samalla tuomaan yhteisöille tietoa maahanmuuttajien mahdollisuuksista esim. työelämässä. Tärkeää on kiinnittää huomio asiakkaan ajatuksiin ja tunteisiin itsestä, hänen jokapäiväisiin tapoihin ja rooleihin sekä uusien taitojen oppimiseen. (Gloria de las Heras, C., Kielhofner, G. & Suarez-Balcazar, Y. 2011, 270.)

Inhimillisen toiminnan mallia voidaan pitää tärkeänä viitekehyksenä, koska sen kautta saadaan muodostettua oleelliset kysymykset, joilla asiakas ja hänen tilanteensa tulee ymmärrettyä. Erilaisten inhimillisen toiminnan mallin arviointien avulla saadaan perusteltua asiakkaan tilannetta. Yhteistyö asiakkaan kanssa on tärkeässä roolissa, sillä hänen kauttaan saadaan paras tieto koko tilanteesta. Myös vaikutusvaltaisten henkilöiden ja organisaatioiden kanssa työskentely on tärkeää, jotta päästään edistämään sosiaalista oikeudenmukaisuutta yhteiskunnallisella tasolla. . (Gloria de las Heras, C., Kielhofner, G. & Suarez-Balcazar, Y. 2011, 273.)

Maahanmuuttajien keskuudessa tärkeää on sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja se on myös osa toimintaterapeuttien työkenttää. Pahimmassa tapauksessa maahanmuuttajien osallistuminen yhteiskunnallisiin asioihin ja erilaisten toimintojen saavuttaminen vähenee. Toimintaterapiassa lähdetään siitä ajatuksesta, että asiakkaalle merkitykselliset toiminnat kehittävät ja antavat mahdollisuuksia osallisuudelle. On tärkeää, että asiakas saa itse valita työnsä ja va-

paa-aikansa mutta samaan aikaan myös kokee, että hänellä itsellä on vaikuttamismahdollisuuksia. Ihmisten elämä jatkuu ja muodostuu sen mukaan mitä he tekevät. Ja näitä toimia ympäristö (sosiaalinen, poliittinen ja taloudellinen) pystyy joko mahdollistamaan tai rajoittamaan. Maailmanlaajuisesti naiset kuuluvat ryhmään, jossa on vähemmän vapauksia tai on ylipäätään edes vaihtoehtoja valita omia mieleisiä toimintoja. (Gloria de las Heras, C., Kielhofner, G. & Suarez-Balcazar, Y. 2011, 270.)

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tutkimisessa toimintaterapeutti voi hyödyntää inhimillisen toiminnan mallia, joka koostuu kolmesta osa-alueesta, joiden kautta yksilö ja hänen mahdollisuutensa toimia ymmärretään. Ensimmäinen niistä on vapaa tahto (volition), joka tarkoittaa yksilön omaa sisäistä halua tehdä asioita. Tähän liittyvät vahvasti yksilön arvot siitä, mitä asioita yksilö kokee merkityksellisiksi tehdä. Myös yksilön omat kiinnostuksen kohteet vaikuttavat. Se, että on aito mielenkiinto ja ilo tehdä jotakin asiaa. Myös oma usko itseensä ja taitoihinsa on merkittävässä roolissa vapaan tahdon toteutumisessa, sillä se itseensä uskomisen ja kokemus omasta osaamisesta on oltava hyvin vahva, jotta uskaltaa toimia. Habituaatio sisältää yksilön omat toiminnalliset roolit ja tavat. Tietyt roolit voivat olla saavuttamattomissa (opiskelu/työ), jos yhteiskunta ”ohjaa” enemmän marginalisoituneempiin rooleihin (esim. kerjääminen, kadulla asuminen). Osallistuminen tuttuihin ja ennen kaikkea turvallisiin rutineihin päivittäin on äärimmäisen tärkeää maahanmuuttajien kannalta. Lisäksi on tärkeää luoda asiakkaille erilaisia mahdollisuuksia toimimiseen, sillä tieto ja omien taitojen tunnistaminen karttuu vain kokemusten kautta. Piilossa olevat taidot ja asiakkaan potentiaali tulee näin hyvin esiin. . (Gloria de las Heras, C., Kielhofner, G. & Suarez-Balcazar, Y. 2011, 271 – 272.)

Toimintaterapeutti voi työssään ja toiminnassaan vaikuttaa paljon sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseen. Tärkeä työkalu on oma itse ja siksi onkin syytä koko ajan aktiivisesti tutkia omaa toimintaansa, ettei eriarvoisuutta tapahdu. Asiakastyö vaatii paljon resursseja asiakkaan ja hänen tilanteensa selvittämiseen. Havainnoidessaan onkin oltava terävä ja luettava paljon asiakasta myös sanojen takaa. Erityisesti ympäristö on huomioitava tarkasti, mahdollistaako vai estääkö se toiminnan. Tavoitteena on toiminnallinen vahvistu-

minen, asiakkaan usko itseensä ja voimaantuminen. Toimintaterapeutti siis luo asiakkaalle mielekkäitä mahdollisuuksia huomioiden samalla ympäristön. On kuitenkin huomioitava se tosiseikka, että usein asiakkaiden on koettava itse olevansa tarpeeksi kyvykäs ja haluamaan jotakin asiaa tarpeeksi paljon ennen kuin he voivat tehdä muutoksia omassa elämässään. Näin ollen terapeutin on oltava se realistinen silmä ja nähtävä asiakkaan mahdollisuudet ja uhat. . (Gloria de las Heras, C., Kielhofner, G. & Suarez-Balcazar, Y. 2011, 272.)

5.1 Inhimillisen toiminnan mallin käsitteitä

Tämän mallin mukaan tahdon ilmaisu sisältää vahvan motivaation toimintaa kohtaan sekä tunteet ja ajatukset tehdä asioita, jotka ovat merkityksellisiä. Aikaisemmat kokemukset vaikuttavat tahdon muodostumiseen. Tietoisuus omista kyvyistä ja tunne siitä, kuinka tarmokas henkilö on saavuttamaan sen minkä haluaa, liittyvät omaan tahtoon. Se missä määrin asioita korostetaan ja vaaditaan, riippuu siitä sosiokulttuurisesta ympäristöstä, jossa henkilö on. Arvot määrittävät mm., mitkä asiat ovat tekemisen arvoisia, miten pitää esiintyä ja mitkä tavoitteet tai pyrkimykset ansaitsevat sitoutumista. Arvoihin liittyy usein voimakkaat tunteet ja voidaankin sanoa, että ne ovat sellaisia asioita, joita henkilö näkee tärkeinä ja merkityksellisinä asioina tehdä. Mielenkiinnon kohteet taas ovat asioita, joiden tekemisestä henkilö nauttii. Nämä syntyvät usein toiminnallisten kokemusten kautta. Se tyyli, millä tavoin henkilö valitsee, kokee jonkun tärkeäksi, osallistuu ja kokee tilanteen, perustuu aina heidän omaan vapaaseen tahtoon. (Kielhofner, G. 2008, 13)

Toiminnallisen identiteetin käsitteellä tarkoitetaan asiakkaan omaa käsitystä itsestään sekä itsestään toimijana. Nämä molemmat muuttuvat henkilön elämäkokemusten myötä. Asiakkaan tärkeänä pitämänsä asiat, mielenkiinnonkohteet, ihmissuhteet, roolit ja toistuvat päivittäiset rutiinit ovat osa toiminnallista identiteettiä. Siihen vaikuttavat myös asiakkaan henkilökohtaiset käsitykset toimintaympäristöstään ja sen tarjoamasta tuesta sekä myös toimintaym-

päristön odotukset asiakasta kohtaan. Asiakkaan toiveet ja haaveet tulevaisuuden suhteen ovat tärkeä työkalu tavoitteita asetettaessa. (Ahola, S. & Orjatsalo, S. 2009. 11.)

Toiminnallisen oikeudenmukaisuuden käsitteen mukaisesti jokaisella ihmisellä tulisi olla yhtäläinen oikeus osallistua kulttuurisesti ja terveydellisesti tärkeisiin toimintoihin, jotka asiakas kokee tärkeiksi itselleen. Kaikilla pitäisi olla mahdollisuus valita sekä määrittää itselle merkitykselliset toiminnot, joita haluavat tavoitella. Toki tässä pitää ottaa huomioon eettiset ja sosiaaliset normit vallitsevassa yhteiskunnassa. Tähän käsitteeseen liittyy myös toiminnallinen depriivaatio, joka tarkoittaa tilannetta jolloin henkilön tarpeet eivät kohtaa merkitykselliseen toimintaan eivät kohtaa tai ne on kokonaan kielletty. Tällaisia olosuhteita voivat olla mm. eriarvoisuus ja köyhyys. (Ahola, S. & Orjatsalo, S. 2009. 12.)

5.2 Kulttuurisesti pätevä toimintaterapeutti

Kulttuurisesti pätevän toimintaterapeutin rooli maahanmuuttajatyössä on toimia yksilön ja uuden ympäristön yhdistäjänä, ikään kuin siltana. Sujuvan elämän mahdollistaminen uudessa ympäristössä toimintaterapian avulla on asiakkaan voimavarojen ja resurssien etsimistä sekä struktuurin luomista asiakkaan elämään. Terapeutin on hyvä tutustua etukäteen asiakkaan uskontoon ja kulttuuriin, kuitenkin siten, ettei hän muodostaisi liikaa ennakkokäsityksiä vaan kohtaisi asiakkaan yksilönä eikä tietyn kulttuurin edustajana. Tärkein tieto tulee aina asiakkaalta, joten kyseleminen on paras tapa tutustua kulttuuriin ja asiakkaaseen. Terapeutin on hyvä huomioida, että vieraasta kulttuurista olevalla asiakkaalla voi olla hyvin erilainen näkemys potilaana olemisesta (mielenterveysongelmat, aktiivinen osallistuminen omaan hoitoon, pelko puhua asioista jne.) Eri maista tulevien taustoja on hyvä tietää jonkun verran, sillä asiakkaalla on voinut olla traumatisoivia kokemuksia. Paikkakunnan palvelut ja erilaiset auttamistahot pitää terapeutilla olla hyvin selvillä, jotta voi tilantei-

den mukaan ohjata asiakasta oikeisiin paikkoihin. Terapeutti auttaa maahanmuuttaja-asiakastaan selviytymään arkipäivän haasteissa, mahdollistaa merkityksellisen elämän jatkumisen Suomessa ja tukee jatkamaan vanhoja toimintojaan niin, että asiakas kokee itsensä päteväksi toimijaksi. Tämä vahvistaa asiakkaan identiteettiä ja uskoa siihen, että on uuden yhteiskunnan tasavertainen jäsen. (Ahola, S. & Orjatsalo, S. 2009. 37 - 38.)

6 BLOB-MATERIAALI

Blob -materiaalin käyttöä on toistaiseksi tutkittu Suomessa hyvin vähän. Ainoan opinnäytteen aiheesta on tehnyt Leena Poikonen, joka haastatteli suomalaisia toimintaterapeutteja Blobien käytöstä terapiatilanteissa. Blob – materiaali on kehitetty Isossa-Britanniassa Pip Wilsonin ja Ian Longin toimesta. Alunperin materiaali on kehitetty työntekijöille, jotka toimivat nuorten kanssa, joiden verbaalinen ilmaisu on rajoittunutta. Ensimmäinen Blob – kuva ilmestyi jo 1988 ja se sai suuren suosion, joten suuren kysynnän ansiosta Blobeja kehitettiin lisää. Blob hahmot ovat hyvin yksinkertaisia, ne muistuttavat hieman haamuja. Ne kuitenkin käsittelevät syvällisiä ja vaikeitakin asioita tavalla, joka on meille hyvin tavanomaista: tunteilla ja kehon kielellä. Niitä ei ole jaoteltu iän, sukupuolen, kulttuurin tai rodun mukaan, mikä helpottaa niiden käyttöä erilaisissa ympäristöissä. Blobien tulkinta on aina katsojalla ja hänen kokemuksissaan, miten kukin jokaisen Blobin näkee, on hyvin yksilöllistä. (Poikonen, L. 2011, 17 – 18)

Blobit antavat mahdollisuuden luovaan ongelmanratkaisuun hausalla tavalla. Ne antavat mahdollisuuden syvälliseen ja rehelliseen reflektointiin, joka antaa mahdollisuuden muutokseen. Niillä saa aikaiseksi pitkiäkin tarinoita ja jollain tapaa asiakas useimmiten osaa intuitiivisesti käyttää niitä jo alusta alkaen. Blobeja ei koeta uhkaavina, vaikka osa niistä onkin melko rajuja. Usein on asiakkaalle voimauttavaa nimetä tietty hahmo, joka myös näkyy jollain tapaa hänen elämässään. Näin ne tuovat todeksi asioita, joihin me emme välttämät-

tä ole aiemmin suostuneet uskomaan. Vaikka aluksi Blobit saattavat provosoida ja johtaa hämmennykseen, niin kuitenkin asiakas lähtee tuokiolta maadoituneempuna ja tasapainoisempuna kuin tullessaan. On kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota siihen, millaisissa tunnelmissa asiakas lähtee pois tilanteesta. Tilanne onkin hyvä päättää voimauttavasti ja sellaisten positiivisten asioiden siivittämänä, jotka antavat rohkaisua. (Poikonen. 2012.)

6.1 Opinnäytetyössä käytetty materiaali

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa käytettiin Blob-materiaaleista kolme kirjaa sekä kahta korttipakkaa. The Big Book of Blobs - kirja koostuu erilaisista osioista. Voidaan valita paikoista (esim. elokuvateatteri, puisto, uimaranta), kokemuksista (esim. raha, kiusaaminen, rakastaminen) ja tilanteista (esim. pääsiäinen, jouluku). Lisäksi kirjassa on mahdollisuus tutustua omaan kehittymiseen ja itsetutkiskeluun henkilökohtaisen kehittymisen kuvilla. Tässä osassa materiaalia on keskitytty erilaisiin tilanteisiin, joissa voi tulla vastaan ongelmia, jotka sitten ratkotaan yhdessä keskustellen. (Poikonen, L. 2011, 18 – 19)

The Big Book of Blob Feelings - kirja koostuu useista sivuista, joista jokaiselle on nimetty yksi tunne (esim. pettymys, rauhallisuus, yksinäisyys, viha, rakkaus). Sivun on täynnä Blob-hahmoja, jotka tuntevat kaikki samaa tunnetta, mutta ulkoisesti hieman eri tavoilla. The Blobs Training Manual – kirjassa on paljon lisäinformaatiota siitä, miten Blobeja voisi käyttää ja millä eri tavoin hyödyntää. Tästä kirjasta on myös hyötyä ryhmän dynamiikan ja kehittymisen kannalta, sillä siinä käydään läpi mm. aloitusta, lopetusta ja hyvästejä. Materiaaliin kuuluu myös Blob-kortit, jotka on jaettu eri aihealueisiin. Näitä voi käyttää tilanteesta riippuen, joka parityöskentelynä, ryhmässä tai yksin. Aiemmin mainituista nämä erottaa siitä, ettei niissä ole mitään ympäristöä, vaan ne ilmaisevat ennen kaikkea Blobin tunteita. (Poikonen, L. 2011, 19 - 20)

6.2 Toimintaterapeuttien käyttökokemuksia

Suomalaisten toimintaterapeuttien käyttökokemuksia on pohtinut vasta toimintaterapeutti Leena Poikonen opinnäytetyössään (2011). Hän haastatteli viittä suomalaista toimintaterapeuttia, jotka olivat kokeilleet Blob-materiaalia työssään. Yleinen mielipide Blobeista oli innostunut ja positiivisesti yllättynyt. He kertoivat kuinka Blobit lisäsivät monimuotoisempaa keskustelua käyttäytymisen ja tunteiden välisistä yhteyksistä. Positiivisinta olikin, että asiakkaat eivät yleensä vaan ottaneet korttia selittämättä siitä enempää, vaan useimmiten valitusta kuvasta keskusteltiin pidempään. Keskustelut kumpusivat pitkälti omien kokemusten ja näkökulmien kautta. Mielenkiintoista oli myös opinnäytetyöstä huomata, että Blobit lisäsivät kommunikointia ja keskustelua niillä asiakkailla, jotka normaalisti olivat sulkeutuneempia. Myös Blobien arkipäiväisyys nähtiin positiivisena asiana, sillä niiden kautta asiakkaat reflektoivat omaa elämäänsä ja kehittivät konkreettisia ongelmanratkaisukeinoja. Blobit nähtiin hyvänä keinona löytää omat vahvuudet ja heikkoudet. Niitä käsiteltäessä oli helpompaa löytää uusia keinoja ja sitä kautta tapoja muuttaa omaa toimintaa. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyötä varten haastatellut toimintaterapeutit näkivät Blobien olevan käytännöllisiä, luovia, helppoja ymmärtää, rajattomia ja todella tutustumisen arvoinen työkalu. (Poikonen, L. 2011, 33 – 37)

B TOIMINTATUTKIMUS

7 RYHMÄTOIMINNAN TOTEUTUS JA AINEISTON KERUU

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin MoniNaisten Talolla Helsingissä. Se on eri kulttuurista tulleiden maahanmuuttajanaisten kohtaamispaikka. Naiset voivat tulla sinne oppimaan Suomen kieltä, tutustumaan ja ystävystymään muihin naisiin, keskustelemaan asioista tai tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin. Talolla kokoontuu säännöllisesti myös erilaisia ryhmiä, mm. kieli-, atk-, liikunta- ja kokkikerhoja. MoniNaisten Talo on matalan kynnyksen kohtaamispaikka ja kaikki edellä mainitut ryhmät ovat avoimia ryhmiä. Monika Naiset Liitto järjestää myös erilaisia koulutus- ja teemapäiviä talolla maahanmuuttajanaisille. Henkilökohtaisten keskustelujen avulla voidaan auttaa naisia esim. hakemaan työtä tai opiskelupaikkaa. Nämä keskustelut ovat luottamuksellisia, joten vaikeistakin asioista voi tulla keskustelemaan. Näitä keskusteluja ja ohjausta saa monella eri kielellä. Talo toimii avoimien ovien periaatteiden mukaisesti eli käymään voi tulla koska vain aukioloaikojen puitteissa. MoniNaisten Talolle voi myös tulla lasten kanssa, mikä helpottaa naisten osallistumista erilaisiin toimintoihin. (Monika Naiset liitto ry. 2013.)

Opinnäytetyön tekijä oli MoniNaisten Talolla opiskeluun liittyvällä harjoittelujaksolla 29.10 – 21.12.2012 ja käynnisti harjoittelujakson aikana vuorovaikutteisen Blob-ryhmän. Opinnäytetyössä käytetään rinnakkain termejä ryhmä ja kerho, sillä talolla käytetään kerho-sanaa, mutta kokoontumiskerrat toteutetaan ryhmäilmiöitä huomioiden ja terapeuttisen ryhmän periaatteita noudattaen. Blob – kerhon toiminta aloitettiin suunnittelemalla mainoslehtinen ryhmästä. Näitä mainoksia laitettiin eri puolille MoniNaisten Taloa. Tämän lisäksi mainoksista otettiin paljon kopioita, joita laitettiin esille pöydälle viikko-ohjelman viereen. Alusta alkaen oli todella tärkeää markkinoida ryhmää kuitenkin kasvo-

tusten. Tämän takia ryhmää mainostettiin myös kaikkien muiden kerhojen yhteydessä puhumalla tästä uudesta kerhosta ja mahdollisuudesta oppia lisää suomen kieltä nimenomaan keskustelun tasolla. Tämä tehtiin siksi, että MoniNaisten Talon asiakkaat ovat tottuneita säännöllisiin rutiineihin, tuttuun viikko-ohjelmaan ja näin ollen uuden kerhon aloittaminen ei aina tavoita kaikkia.

Kaikki kerhot toimivat MoniNaisten Talolla avoimen ryhmän periaatteiden mukaan, jonka avulla talosta muodostuu matalan kynnyksen paikka. Avoin toiminta tarkoittaa, ettei ryhmään ole ennakkoilmoittautumista, vaan paikalle voi vain tulla. Tämänlainen avoimuus tuo kuitenkin haasteita ryhmän ohjaamiselle. Kerhon osallistujamäärä vaihtelee paljon ja asiakkaat saattavat tulla ryhmään vain kerran. Näin ollen pitkäjänteistä arviointia esimerkiksi yhden asiakkaan kohdalla ei kovin helposti pysty tekemään.

Kerhon toiminnan päätavoitteena oli aluksi tutkia Blobien vaikutusta tunteiden ilmaisuun, mutta tämä tavoite muuttui osittain toteutuksen aikana siten, että opinnäytetyön tekijä kiinnitti huomiota myös ryhmän asiakkaiden vuorovaikutukseen ja sen lisäämiseen Blobien avulla. Tämä lähti suoraan asiakkaiden toiveesta ja tarpeista, sillä he kokivat kielen oppimisen tärkeimpänä asiana kotoutumisprosessissaan. Lisäksi huomattiin, että tunteista puhuminen on hyvin haasteellista silloin, kun ei ole yhteistä kieltä. Oleelliseen rooliin nousikin sanan viestintä, josta pystyttiin selkeimmin havaitsemaan tunteiden ilmaisua. Myös apukieltä käytettiin paljon tukemaan ymmärtämistä. Apukielenä oli englanti. Kerhoon Blob – materiaali tuli lähinnä tukemaan toimintaa ja lisäämään vuorovaikutusta kerholaisten kesken. Näin ollen opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin lisättiin uusi kysymys koskemaan vuorovaikutusta.

7.1 Ryhmätoiminnan tavoitteet

Terapeuttiset ryhmät ovat luonnollisia oppimisympäristöjä, joissa ryhmän sisällä tapahtuu monimutkaisia vuorovaikutuksellisia tilanteita. Ryhmässä on erilai-

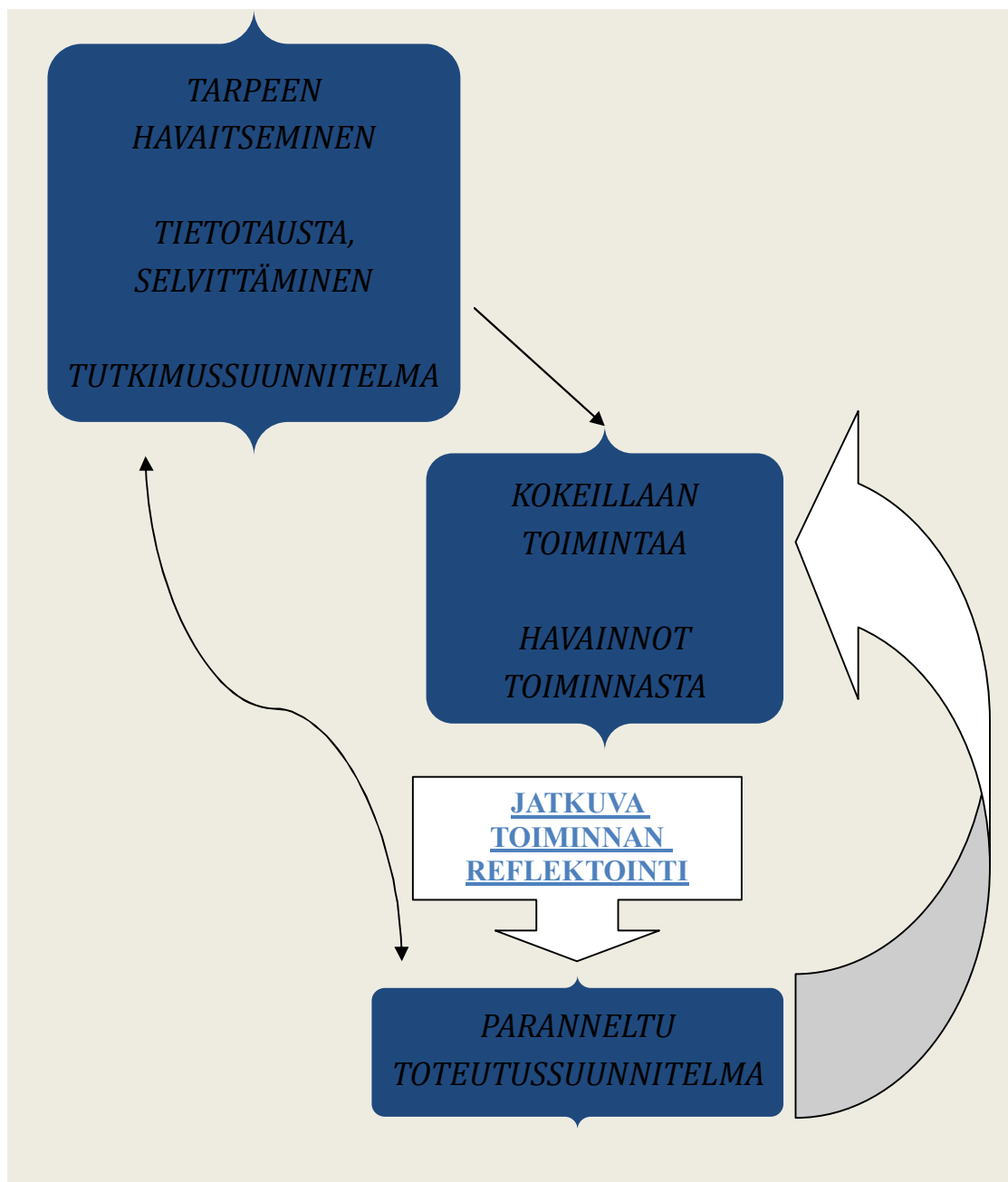
sia suhteita osallistujien välillä, jotka muuttuvat ja muokkautuvat jatkuvasti. Tämä onkin asiakkaan näkökulmasta monimuotoisempaa kuin kahdestaan terapeutin kanssa oleminen. Terapeuttiselle ryhmälle on tyypillistä tuki ja jakaminen. Ryhmän sisällä jaetaan hyvin erilaisia asioita, mm. iloja, suruja, saavutuksia ja pettymyksiä. Osallistujat usein voimaantuvat, kun he huomaavat olevansa hyväksytyjä sellaisina kuin ovat ja pystyvät jakamaan yhdessä ajatuksia ja tunteita. Ryhmä luo yhdessä luovuutta ja energiaa, sillä ryhmän sisällä nousee esiin erilaisia ideoita joita yhdessä työstetään. Ryhmä antaa mahdollisuuden opiskella sosiaalisista tilanteista, kun on yhteistä vuorovaikutusta, mallittamista ja neuvontaa. Myös erilaiset normit ja säännöt luovat osallistujille oppimisenkokemuksia, mutta myös turvaa. Kuuluminen johonkin ryhmään vahvistaa tunteita ja auttaa niiden tuomista esiin. (Finlay, L. 1997, 4)

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin mukaillen Moninaisten talon toimintaa siten, että ryhmäkerrat koostuivat pääosin jo entuudestaan talolla olevien suomen kielen materiaalien lisäksi Blob-materiaalista, jota sisällytettiin kerhotuokioihin. Koska tuokioilla pääpaino oli kuitenkin vuorovaikutuksessa ja keskustelussa, oli tärkeää oppia sanastoa. Blobien avulla oli mahdollista saada asiakkaat keskustelemaan läpikäydyistä aiheista henkilökohtaisemmalla tasolla ja näin myös omia tunteitaan esiin tuoden. Tuokioihin oli valittu mukaan myös rentoutusta ja mindfulnessia, sillä tarkoituksena oli, että tilanteet olisivat naisille voimauttavia ja kaikki poistuisivat tilanteesta positiivisin mielin. Keskeisenä tavoitteena oli se, että jokainen osallistuja lähtisi tilanteen jälkeen rauhallisena ja eheänä kohti loppupäivää. Ryhmän kokonaistavoitteena oli saada herättää ja lisätä keskustelua blob-materiaalin avulla.

Toiminnallisen osuuden ryhmäkerrat pyrkivät sosiaaliseen vuorovaikutukseen osallistujien kesken. Sosiaaliset ryhmät pohjautuivat osallistujien virkistymiseen ja siihen, että kaikilla oli mukavaa. Tämän lisäksi ryhmäkerroilla oli pääpainona myös vuorovaikutuksen tukeminen. (Finlay, L. 1997, 9) Ryhmätöiminnan päätavoitteena oli vuorovaikutuksellinen kerho, jossa ryhmäläiset keskustelivat keskenään ja ilmaisivat tunteita toisilleen. Lisätavoitteeksi täsmentyi toiminnallisen osuuden toteutuksen aikana myös sanaston kartuttaminen ja kommunikointi-harjoitukset suomen kielellä.

7.2 Aineiston keruu ja analysointi

Tässä opinnäytetyössä on toimintatutkimuksen piirteitä, koska toimintatutkimukselle tyypillistä on syklisyys. Se lähtee ongelman määrittelystä ja kartoittamisesta siirtyen suunnitelman tekemiseen. Tämän jälkeen toimitaan kyseisen suunnitelman mukaan samalla arvioiden sen toimivuutta. Tämän jälkeen reflektoidaan toimintaa ja sen vaikutuksia asiakasryhmään. Tämän reflektoinnin pohjalta muokataan suunnitelmaa tai tehdään kokonaan uusi suunnitelma seuraavalle kerralle. Myös tutkimussuunnitelmaan asetetut tutkimuskysymykset voivat muuttua toiminnan muokkautuessa. Näin ollen tällainen reflektiivinen prosessi on kuin tutkijan silmän oltava tarkkana koko tuokion ajan, jolloin hän tarkkailee omaa ajattelua ja toimintaa uudenlaisesta perspektiivistä. (Opinnäytetyöpankki, 2013.) Tähän opinnäytetyöhön liittyvä ryhmätoiminta ja sen aineistonkeruu ovat edenneet samalla tapaa, muokkautuen koko ajan tehtyjen havaintojen ja saadun palautteen kautta. (Kts. kuvio 1. Seuraavalla sivulla)

Kuvio 1. Toimintatutkimuksen eteneminen.

Tässä tutkimuksessa tutkitaan samaa ilmiötä kolmen eri aineistonkeruumenetelmän kautta. Tällaista tarkastelua kutsutaan triangulaatioksi. Sillä tarkoitetaan erilaisten tutkijoiden, teorioiden, tutkimusaineistojen ja tiedonlähteiden hyödyntämistä tulosten saamiseksi. Tällöin ilmiöstä saadaan usein laajempi ja syvempi ymmärrys. Haasteena on kuitenkin yhdistää kokonaisuus tutkimuksessa mahdollisimman loogiseksi. Tässä tutkimuksessa korostuu vahvasti myös eri henkilöiden huomiot samasta aiheesta, jolloin yhteistyötä tehdään aktiivisesti. Tällä vahvistetaan tutkimuksen luotettavuutta. (Kankkunen & Veh-

viläinen-Julkunen 2009, 58 – 59.)

Opinnäytetyön toteutuksesta kerättiin aineistoa kolmella eri tapaa. Havainnoinnissa käytettiin apuna strukturoitua havainnointimenetelmää VQ:ta (The Volitional Questionnaire). Tämän lisäksi opinnäytetyöntekijä kirjoitti säännöllisesti tutkimuspäiväkirjaa, jonka avulla reflektoi omia kokemuksiaan ryhmästä ja muokkasi tulevia kerhokertoja. Lopuksi haastateltiin myös Moni Naisten talon tiimin työntekijöitä asiakkaiden tunteiden ilmaisuun ja niiden mahdollistamiseen liittyen Talon toiminnassa nyt ja tulevaisuudessa.

7.2.1 Havainnointi

Koska ryhmässä käyvien asiakkaiden määrä vaihteli ollen kuitenkin lähes kokoajan yli 10 asiakasta, päätettiin jokaisen ryhmäkerran jälkeen tehdä havainnointia koko ryhmästä nousevista teemoista hyödyntäen strukturoitua VQ (The Volitional Questionnaire) havainnointimenetelmää. Yksilöllisiä havainnointia näin suuren ryhmän jokaisesta jäsenestä oli mahdotonta tehdä luotettavasti. Ryhmäkertojen edetessä päätettiin kuitenkin hyödyntää VQ-havainnointimenetelmää sekä koko ryhmän havainnointiin, että yksilöhavainnointiin. Tutkimusta toteutettaessa opinnäytetyön tekijä oli samaan aikaan myös suorittamassa harjoittelua Moni Naisten talolla. Harjoittelun osana kuului tavata ja havainnoida yhtä asiakasta mahdollisimman usein. Harjoittelun päättyessä tästä asiakkaasta tehtiin toimintaterapiakertomus ja laadittiin lausunto. Näin ollen tästä kyseisestä asiakkaasta kertyi paljon VQ-arviointeja, joita käytetään lisäaineistona tämän opinnäytetyön tulosten analysoinnissa. Tuloksia tarkastelevissa kappaleissa tästä henkilöstä käytetään nimeä: tutkimukseen valittu yksilöasiakas.

VQ on tahdon havainnointimenetelmä, jota käytetään tyypillisesti tilanteissa, joissa asiakkaiden tahtoa ei välttämättä ole mahdollista arvioida heidän kertomana. Tätä menetelmää voidaan käyttää missä tahansa elämän ympäristössä. (De la Heras, C., G., Geist, R. & Kielhofner, G. 1997, 9.)

Pisteytys VQ:ssa tapahtuu siten, että tarkastellaan asiakkaan spontaanisuutta sekä sitä, miten paljon asiakas tarvitsee neuvoja, kannustusta tai tukea. Tämä ohjeistus voi olla sanallista tai sanatonta. Asiakkaat pisteytetään neljäportaisen asteikon mukaisesti, jonka ääripäissä on spontaani asiakas, jolla tarkoitetaan asiakkaan toimimista täysin ilman tukea (4 pistettä) sekä passiivinen asiakas (1), joka ei toimi edes ohjeistuksen tai avun kanssa. Näiden välissä on pisteytys asiakkaille, jotka joko toimivat pienellä kannustuksella (3) tai toimivat epäillen suuren kannustuksen jälkeen(2). Pisteytyslomakkeessa voi valita myös E/A – vaihtoehdon, joka tarkoittaa sitä, että osa-alueita ei ole syystä tai toisesta pystytty arvioimaan. (De la Heras, C., G., Geist, R. & Kielhofner, G. 1997, 33.)

Opinnäytetyön tekijä täytti koontilomakkeen jokaisen toimintakerran jälkeen kohdistuen ryhmän toimintaan. VQ:ssa on 14 osa-alueita, jota voidaan tarkkailla. Opinnäytetyöntekijä valitsi toiminnallisen osuuden arvioitaviksi osa-alueiksi niistä 6, jotka parhaiten vastaavat esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Nämä osa-alueet olivat seuraavat:

- Osoittaa uteliaisuutta. Kuinka spontaanisti Blob- materiaali kiinnostaa ryhmän jäseniä ja herättääkö se lisäkysymyksiä?
- Osoittaa tyytyväisyyttä suoritukseensa. Osoittavatko naiset tyytyväisyyttä käyttäessään Blob-materiaaleja? Kuinka spontaanisti tyytyväisyyttä ilmaistaan? Ovatko naiset tyytyväisiä omaan tekemiseensä? Miten he suhtautuvat omaan toimintaansa? Kokevatko he tilanteen mukavana ja positiivisena? Miten kielimuuri vaikuttaa?
- Yrittää ratkaista ongelmia. Mikäli Blobien käytön yhteydessä ilmenee jokin toiminnallinen ongelma, huomaavatko naiset sen ja kuinka spontaanisti etsivät ratkaisuja? Miten ympäristö vaikuttaa naisten oppimiseen? Miten Blobit vaikuttavat? Helpottavatko vai vaikeuttavatko ne?
- Tuo esiin mieltymyksiään. Pystyvätkö naiset ilmaisemaan mieltymyksiään Blob-materiaalien avulla? Sanaton viestiminen, miten naiset suhtautuvat tilanteeseen ja välineistöön?
- Pyrkii suorittamaan toiminnan loppuun asti. Kuinka sinnikkäästi naiset työs-

kentelevät? Miten paljon he näkevät vaivaa toiminnan loppuun saattamiseen, vai tarvitsevatko tähän kannustusta ja tukea?

- Pysyy toimintaan sitoutuneena. Kuinka paljon naiset tarvitsevat tukea pysyäkseen intensiivisesti toiminnan parissa? Naisten motivaatio ja innostus oppimiseen.

Saatu aineistoa analysoitiin toistuvasti lukemalla ja refleктоimalla, jonka kautta muodostui opinnäytetyön tekijälle käsitys tuloksista. Mitä useamman kerran opinnäytetyön tekijä analysoi saatuja tuloksia, sitä laajempaa näkemystä tuloksiin myös syntyi. Tarkoituksena oli tällä analysoinnilla löytää kiinnostavia ja tutkimuskysymysten kannalta relevantteja tuloksia.

7.2.2 Tutkimuspäiväkirja

Tutkimuspäiväkirjan pitäminen on osa opinnäytteen tekijän omaa reflektointia. Ryhmäkerran jälkeen opinnäytteen tekijä kävi läpi ryhmäkertaa mielessään ja mietti mitä voisi seuraavalla kerralla tehdä toisin. Kirjaamalla nämä teemat tutkimuspäiväkirjaan, hän muokkasi koko ajan tehtyä suunnitelmaa käytännön havaintoihin perustuen. Tutkimuspäiväkirjaan kirjoittamista ei strukturoitu etukäteen, mutta opinnäytetyön tekijä kirjoitti siihen omia vapaamuotoisia havaintojaan liittyen opinnäytetyön kysymyksiin.

Tutkimuspäiväkirjaa analysoitiin siten, että opinnäytetyön tekijä nosti sieltä esiin tutkimuskysymysten kannalta olennaisia seikkoja. Haastavaa analysoinnin kannalta oli pelkistää monimuotoiset lähtökohdat ja näkemykset mahdollisimman selkeiksi kokonaisuuksiksi. Tulokset muodostuivat kuitenkin hyvin valittujen teemojen ympärille.

7.2.3 Tiimin työntekijöiden haastattelu

MoniNaisten Talolla toimii moni ammatillinen työyhteisö, joka suunnittelee ja toteuttaa toimintaa talolla. Heille esiteltiin Blob- materiaalia sekä toimintaterapeutin työnkuvaa. Opinnäytetyön toteutus oli täysin opinnäytteen tekijän vastuulla ja hän ohjasi ryhmätuokiot omatoimisesti. Opinnäytetyön tulokset esiteltiin moni ammatilliselle työryhmälle, jonka jälkeen MoniNaisten Talon projektipäällikön kanssa käytiin keskustelu, jossa sovittiin työntekijöiden haastattelusta. Projektipäällikkö valitsi haastateltavat ja kysyi heidän suostumustaan osallistua haastatteluun. Tärkein kriteeri haastateltavien valinnalle oli se, että he tekisivät konkreettista asiakastyötä. Haastateltaviksi suostuivat Naisten koulun hankekoordinaattori Minna Segersvärd ja MoniNaisten Talon projektisihteeri Anna Koskinen. He olivat itse halukkaita haastatteluun ja myös ilmaisivat kiinnostuksensa Blob-menetelmää kohtaan. Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, siten että toinen haastattelu tehtiin paikan päällä ja nauhoitettiin. Toinen haastattelu tehtiin sähköpostin välityksellä, koska sairastumistapauksen takia sovittu aika peruuntui.

Haastattelun eduiksi voidaan katsoa se, että sen kautta saadaan selvennettyä vastauksia, syvennettyä jo olemassa olevaa tietoa ja tutkittua arkaa aihetta (Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000, 35.) Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa kysymykset ovat osallistujille samat, mutta ei ole olemassa selkeitä vastausvaihtoehtoja vaan osallistujat kertovat asioista omilla sanoilla. Tärkeää tällaiselle haastattelulle siis on, että näkökulmat on päätetty ennen haastattelua, mutta varsinainen tilanne on melko avoin keskustelulle. Peruslähtökohta tällaisen haastattelun tekemiselle on, että kaikille siihen osallistuvilla on kokemusta ja mielipiteitä aiheesta. Etuna teemahaastattelulla on se, ettei haastattelu etene tiukkojen kysymysten varassa vaan se tuo haastateltavien äänen vapaammin kuuluviin. Haastateltavien tulkinnat ja heidän merkityksellisinä kokemansa asiat ovat haastattelun keskiössä. (Mts. 47 – 48)

Opinnäytetyön tekijä esitteli Blob-materiaalia MoniNaisten Talolla harjoittelunsa yhteydessä. Hän myös lähetti omia päätelmiään ja tutkimuksen tuloksia kir-

jällisesti haastateltaville ennen haastattelua. Haastattelun teemoiksi nousivat seuraavat osa-alueet:

Taulukko 1. Tiimin työntekijöiden haastatteluissa käytetyt teemat.

1. TEEMA	2. TEEMA	3. TEEMA
Blobit ja tunteet	Blobit ja vuorovaikutus	Tulevaisuuden näkymät
<p>→ Millaisia tunteita olet kohdannut Moni Naisten talolla? Onko tietynlaisia tunteita enemmän ja mitkä ovat harvinaisia?</p> <p>→ Entä tilanteet, millaisissa tilanteissa olet niitä kohdannut? Onko sallittua näyttää tunteita kaikkialla? Onko tilanteita, joissa olisi hyvä ilmaista enemmän tunteita?</p> <p>→ Millaisia apukeinoja käytät tunteita kohdattessasi? Voisiko Blob -materiaalista olla hyötyä? Ottaisitko Blobit osaksi omaa asiakastyötäsi? Mitä asioita näet Blobien vahvuuksina? Miten Blobit voisivat olla vaikeita käyttää?</p>	<p>→Millaista vuorovaikutus on Moni Naisten talolla? Millä erilaisilla keinoilla viestitään ja tullaan kuulluksi?</p> <p>→Millaisia ovat sinun keinosi vuorovaikutuksen tukemisessa?</p> <p>→Voisiko Blobit auttaa sinua tässä teemassa?</p> <p>Mikä niiden käytössä olisi haasteellista?</p>	<p>→Millaisia ovat tilanteet joissa voisit hyödyntää Blobeja? Tilanteet, joissa et?</p> <p>→Miten Blobit mielestäsi toimisivat parhaiten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerro 5 Blobien mahdollisuutta sinun näkökulmas-tasi. <p>→Mitä apukeinoja toivoisit osaksi asiakastyötäsi?</p>

Opinnäytetyön tekijän aineiston analyysia helpottivat teemoittain edennyttä haastattelua ja samaan aikaan esiin tulleet haastateltavien näkökulmat. Haastattelu nauhoitettiin, mikä helpotti analyysin tekemistä, sillä läpikäytyä keskustelua pystyi kuuntelemaan useaan otteeseen ja etsimään oleellisia seikkoja tutkimuksen kannalta.

7.3 Ryhmäkertojen toteutus

Ryhmäkertoja, joissa hyödynnettiin Blob-materiaalia, pidettiin yhteensä 6. Näihin tuokioihin liitettiin innostuksen ja ajan mukaan rentoutusta tai mindfulness harjoituksia. Opinnäytetyötä varten konsultoitiin toimintaterapeutti Leena Poikosta, joka on tutustunut materiaaliin ja tuo sitä maahan. Häntä haastateltiin, jotta osattiin parhaiten valita kuudelle ryhmätuokiolle sopivat Blob-materiaalit. Blobien käytön on hyvä kohdentua aina johonkin teemaan ja tilanteeseen, joka olisi mahdollisimman relevantti kaikille osallistujille. Koska ryhmä oli avoin ja tavoitteena oli positiivisen ja avoimen vuorovaikutuksen syntyminen paikalla olevien osallistujien kesken, piti Blob materiaali valita siten että siitä poistetaan esim. väkivalta-, sota- ja kuolema -aiheiset kortit. Blobeja voidaan käyttää hyvin monella tapaa, esim. levittämällä voimakkaita tunteita herrättäviä kortteja pöydälle ja näin siirtää vastuuta keskustelusta enemmän osallistujille tai ohjata itse keskustelua aktiivisesti johonkin suuntaan valitsemalla tietty tunne. On kuitenkin tärkeää, ettei liian ennakoivasti ala stereotyyppioita levittää ja ajatella esim., että jokainen maahanmuuttaja on kärsinyt sodasta, jokainen on kokenut yksinäisyyttä tai väkivaltaa ja jokainen tarvitsee juuri sitä ja tätä voidakseen paremmin. Haasteellista on ryhmän avoimuus, koska osallistujilla voi olla hyvinkin erilaisia lähtökohtia, kokemuksia, päämääriä ja toiveita ryhmään osallistumiselle. Yhdistävänä tekijänä kuitenkin varmaan on, niin kun meillä kaikilla, elää mahdollisimman hyvää elämää ja se onkin hyvä lähtökohta tavoitteiden asettamiselle. Blobien avulla voidaan selkeyttää tunne- ja ajatusmaailmaa tältä osin, jolloin osallistujat saisivat mahdollisuuden eheytymiseen jollakin tasolla. (Poikonen, L. 2012.)

Ryhmäkerrat olivat tarkasti strukturoituja ja ne jaettiin Finlayn (2002) mukaan viiteen osioon; esittely-, lämmittely-, toiminnallinen-, lopetus- ja arviointivaihe (Finlay 2002, 251 – 252). Toiminnalliset tuokiot aloitetaan aina esittelyvaiheella, jolloin osallistujat toivotetaan tervetulleiksi ja jokainen esittelee itsensä. Useimmilla kerroilla tässä oli mukana korttipakka, jonka hahmoista kukin osallistuja pystyi valitsemaan kuka on tällä kertaa. Samassa yhteydessä esitettiin muitakin kysymyksiä, jotka jo valmistelivat tulevaa keskustelua varten. Esim. kuka Blobeista haluaisit olla? Kuka et? Kuka on onnellinen? Pettynyt? jne. Tässä alkuvaiheessa käytiin lyhyesti myös läpi, mitä tällä kertaa ryhmässä tehdään. Seuraavaksi ryhmäkerroilla tuli lämmittelyvaihe, jossa tuotiin esiin Blobit laajemmin ja käydään isompi keskustelu blob-teeman mukaisesti. Tässä vaiheessa hyödynnettiin paljon myös Moni Naisten talon suomen kielen materiaaleja, jotta sanavarasto asiakkailta karttuisi. Blobien osalta esimerkkinä voisi olla vaikkapa Blob Bridge -kuva, jota voi hyvin käyttää kotimaasta lähdön ja toiseen maahan tulemisen tarkastelussa. Tuokioilla käytettiin usein rentoutuksen ja mindfulnessin tekniikoita, kun pyrittiin lisäämään omaa tietoisuutta vaikkapa tunnekorttia valittaessa. Erityisen tärkeäksi osoittautui kuitenkin lopetusvaihe, jolloin tilanne koottiin ja otettiin vastaan palautetta molemmin puolin. Lopussa hyödynnettiin myös Blob-materiaalia, jonka avulla sai tietoa siitä millaisilla tuntemuksilla osallistuja tuokiolta lähtee. Tässä käytettiin vaihtelevasti eri korttipakkoja. Näin ohjaaja sai myös palautetta toiminnasta ja pystyi muokkaamaan seuraavan kerran tuokiota osallistujien toiveiden mukaan. Kun ryhmän osallistujat olivat lähteneet, jäi ohjaajalle aikaa kirjoittaa ylös omia havaintojaan ja arviotaan tutkimuspäiväkirjaan. Liitteenä (Liite 1) taulukko siitä, mitä Blobien osalta kullakin ryhmäkerralla tehtiin. Liitteessä lisäksi vinkkejä ohjaajalle ryhmäkerran syventämiseksi.

8 TULOKSIA

Tulokset on jaoteltu tutkimuskysymysten mukaisesti lukuihin, joissa erikseen käsitellään jokaista tutkimuskysymystä eri aineistonkeruumenetelmien kautta.

8.1 Rohkaiseeko ja mahdollistaako Blob-materiaali maahanmuuttajanaisia ilmaisemaan tunteita?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla opinnäytetyön tekijä keskittyi havainnoimaan sitä, ilmaistiinko ryhmässä tunteita ja kuinka paljon. Tunteiden kirjo on hyvin laaja, joten oli mielenkiintoista havainnoida, millaisia tunteita näytettiin.

8.1.1 Tutkimuspäiväkirjasta nousevat tulokset

Tunteiden ilmaisu kerhon aikana oli pääsääntöisesti sanatonta. Ilmeet, eleet ja asennot kertoivat paljon mielenkiinnosta ja innostuksesta asiaa kohtaan. Naisille kerhotoiminta on äärimmäisen tärkeää ja he ilmaisevat kiitollisuutta jatkuvasti sekä sanallisesti kiittäen että kosketuksella hyvin usein. Tunnelma Moni Naisten talolla on iloinen ja positiivinen ja se välittyy selkeästi kaikkiin kerhokertoihinkin. Vaikeiden tunteiden esille tuominen on haastavampaa varsinkin ryhmissä, mutta naiset puhuvat ja ilmaisevat negatiivisina pidettyjä tunteita (esim. suru, aggressio, pettymys, viha) mieluummin pienemmissä ryhmäkoontumisissa tai kahden kesken. Ensimmäisen ryhmäkerran jälkeen opinnäytetyöntekijä kirjasi ylös, kuinka vaikeaa asiakkaiden oli ilmaista tunteita. Kielen puuttuminen oli vaikeaa ja usein he halusivat vain kysyä kuvista tunteille sanoja.

Mitä abstraktimpi kuva oli, sitä vaikeampaa asiakkaiden oli ymmärtää tilanteiden välisiä yhteyksiä. Esimerkiksi Blob Journeyn tai Blob Pitchin käyttäminen elämän kuvaamiseen. Tämän tyylliset kuvat aiheuttivat epäselvyyttä ja ihmetystä asiakkaissa. Näissä tilanteissa usein keskityttiinkin sitten lopulta sanaston kerryttämiseen. Hyviä kuvia kuitenkin oli paljon, esimerkiksi Happy ja Calm, joista sai helposti kulumaan koko kerhokerran tämän teeman ympärillä. Nämä olivat tarpeeksi selkeitä ja pysyivät yhdessä aiheessa. Tällaiseilla ryhmäkerroilla keskusteltiin asioista, jotka tekivät asiakkaat onnelliseksi ja millai-

set tekijät lisäisivät heidän onnellisuuttaan. Tai tehtiin rentoutusharjoituksia ja tutkittiin miltä kehossa tuntui ennen ja jälkeen. Tällaisten kerhokertojen aikana naiset ilmaisivat paljon tunteita ja osasivat pienellä avustuksella myös nimetä tunteen sisällään.

Parhaiten Blob – materiaalista tunteiden ilmaisun tukijana toimivat korttipakat. Niiden avulla sai kartoitettua hyvin asiakkaiden tuntemuksia ilman sanoja. Korttien kautta tuli paljon esiin myös naisille vaikeita asioita, kuten perheessä oleva alkoholiongelma, väkivalta tai itsensä viiltely. Vertaistuen merkitys korostui tällaisissa tilanteissa, sillä naiset olivat paljon toisten tukena ja yrittivät auttaa.

Tunteiden ilmaisussa tehokas keino oli rentoutusharjoitus tai lyhyt mindfulness harjoitus. Näitä harjoituksia tehtiin usein ennen tunnekortin nostamista. Asiakkaat kertoivat itse, että tällainen keskittyminen auttoi heitä pääsemään paremmin sisälle omiin sen hetkisiin tuntemuksiin ja tunteisiin.

8.1.2 VQ - havainnoinnista nousevat tulokset

Yleisesti ryhmissä tunteiden ilmaisu painottui juuri positiivisiin tunteisiin ja VQ:n osalta uteliaisuuden osoittaminen oli merkittävässä roolissa asiakkaiden tunnetyöskentelyssä, sillä sitä he osoittivat spontaanisti. Erityisesti kortteja käytettäessä he olivat todella innostuneita ja toivat esiin omia tunteitaan. Kaikilla kerhokerroilla asiakkaat olivat todella aktiivisia ja kyselivät jatkuvasti mitä jokin tunne tarkoittaa, mikä osoittaa yritystä ratkaista ongelmia. Yhdessä etsittiin myös erilaisia ratkaisumalleja mm. yksinäisyyteen ja suruun. Asiakkaat työskentelivät intensiivisesti ja pyrkivät suorittamaan tehtävät aina loppuun saakka. Tämä käyttäytyminen tuli naisilta itsestään ja se ei vaatinut juurikaan kannustusta. Kerroilla kuitenkin oli hieman häiritsevää se, että asiakkaat eivät olleet kovin sitoutuneita toimintaan. Tämä näkyi myöhästelyinä ja ryhmästä kesken kaiken lähtemisinä. Myös puhelimet soivat todella usein. Tämä häiritsi

tilannetta usein, kun oli kyse tunnetyöskentelystä.

Tutkimukseen valitulle yksiöasiakkaalle tehdyistä VQ-havainnoinneista tässä kerhossa nousi tunteiden ilmaisun osalta muutama seikka esille. Uusi materiaali tuntui hänestä kiinnostavalta ja hän käytti melko paljon aikaa kulloisenkin materiaalin tutkimiseen. Hän oli utelias ja osoitti spontaanisti kiinnostusta tehtävän suorittamiseen. Oma asiakas oli päällisin puolin hyvin positiivinen, sillä hän nauroi ja hymyili paljon. Hänelle oli luontevaa osoittaa kiitollisuutta mm. koskettamalla. Välillä epävarmuus näkyi hänen olemuksessaan, silloin hän kääntyi itseensä ja oli hiljaa. Ruumiinkielestä kuitenkin näki, että hänelle oli joku asia epäselvä, sillä hän saattoi esimerkiksi hieroa päätään tai huokailla tuskaisesti. Jos joku tilanne muodostui liian hankalaksi, hän luovutti ja siirtyi seuraavaan osioon. Hän tarvitsi paljon kannustusta ja ohjausta siihen, että hän osoittaisi tyytyväisyyttä omaan suoritukseensa.

8.1.3 Työntekijöiden haastatteluista nousevat tulokset

Hankekoordinaattori Minna Segersvärdin mukaan ensimmäinen tunne, minkä hän kokee asiakastyössään, on kiitollisuus siitä avusta, tuesta ja tiedosta, minkä asiakkaat työntekijän kanssa jakavat, kun tulevat autetuiksi. Työntekijöiltä saatu apu ja myös asiakkaiden toinen toisilleen antama vertaistuki on varmasti syy, miksi asiakkaat tulevat MoniNaisten Talolle aina uudestaan. Talolla kohdataan myös surua ja hämmennystä, mikä saattaa liittyä esim. viranomaispäätöksiin tai muun perheen poissaoloon. Toisinaan Talolla kohdataan myös pelkoa, sillä on paljon uusia asioita, tilanteita ja käyttäytymismalleja, joissa asiakkaat eivät välttämättä vielä osaa toimia. MoniNaisten Talon toiminta antaa asiakkaille tietynlaisen levähdyspaikan heidän elämänsä haastavien tilanteiden ja raastavien tunteiden keskellä. Asiakkailla on usein paljon asioita ja tunteita sydämellään, mutta talolla he saavat muuta ajateltavaa sekä pienen irtioton siitä arjesta, joka myös kuluttaa voimia ja vaivaa mieltä. (Segersvärd 2013.)

Asiakkaat ilmaisevat Segersvärdin mukaan tunteita paljon ja hyvin monissa eri tilanteissa. Vertaistuki- toiminnassa asiakkaat pystyvät jakamaan asioita ja auttamaan toisia olemalla samalla ikään kuin peilejä toisilleen. Vaikka talolla kohdataan asiakkaiden puolelta mm. yksinäisyyttä, tietynlaista rajattomuutta ja joskus jopa aggressiota, kuvaa talon toimintaa Segersvärdin mukaan parhaiten toveruuden ilmapiiri, jossa jokainen kohdataan ja hyväksytään sellaisena kuin hän on. (Segersvärd 2013.)

Hankekoordinaattori Minna Segersvärd kokee oman työnsä pitkälti ihmistyönä, jossa myötäeläminen on oleellinen työkalu. Hän kuvaileekin, ettei voi kuvitella pitävänsä työssään teflon-suojaa päällään. Hän ennemminkin kokee, että on merkityksellistä jakaa asiakkaan kanssa yhdessä niitä tunteita, joita asiakas tilanteeseen tuo. Sitä kautta asiakas voi oikeasti tuntea tullessa kuulluksi ja paremmin ymmärretyksi. Segersvärd on tehnyt paljon töitä myös erilaisissa kriisitilanteissa olevien asiakkaiden kanssa ja niissä hänelle erilaisten korttien käyttö on jo tuttua. Blob- korttien hyötyinä hän näkee helppouden, sillä ne voivat napata hyllyltä ja ottaa osaksi toimintaa. Aiheisiin ja tunteisiin liittyvät Blobit ovat Segersvärdin mielestä täynnä tapahtumia ja hieman sekavia. Hän kokeekin, että tarvitsisi niiden käyttämiseen vielä lisää perehdyttämistä. Yleisesti ottaen hänen mielestään Blobit auttavat hienosti tunnistamaan ja tiedostamaan eri tunteita ja saamaan tunteet konkreettisemmin esille. Segersvärd kokee, että visuaalisen kuvan kautta kenen tahansa on helpompi lähestyä omia tunteitaan. Blobeja voisikin hyödyntää monipuolisesti ja niiden avulla voisi auttaa asiakkaita eri tilanteissa, oli kyseessä sitten yksilötapaaminen, jossa käydään läpi mm. lomakkeen täyttämistä tai isompi ryhmätilanne. Tunteet ovat kaikessa toiminnassa vahvasti läsnä ja antavat käsiteltäville asioille merkityksiä. (Segersvärd 2013.)

MoniNaisten Talon projektisihteeri Anna Koskisen mielestä tunteet, joita hän pääsääntöisesti kohtaa Talolla, ovat positiivisia, lähinnä iloa ja yhteisöllisyyttä. Poikkeustapauksia toki kohdataan myös. Kun jotain on esimerkiksi kadonnut tai oikeanlainen apu ei saavuta, niin pienet arjen sujumista ravistelevat kokemukset usein vievät koko elämän hetkeksi raiteiltaan. Tällöin hän on kohdan-

nut voimakkaankin negatiivisia tunteita. Koskisen mielestä suurimmassa osassa asiakastapauksia kuitenkin loistaa toivo ja usko, niiden varassa keikutaan ja kuljetaan paljon. Projektisihteerin mielestä tunteita on ehdottomasti salittua näyttää kaikkialla Talolla henkilökunnasta käsin nähtynä, mutta hänen mielestään on hyvin kulttuurisidonnaista ketkä naiset niitä itse suostuvat ja uskaltavat näyttää. Hän nostaa esiin esimerkiksi somaliasta tulleet naiset, jotka tuntuvat ryhmänä olevan sellainen, joiden ei ole kulttuurin asettamien rajojen puitteissa mahdollista näyttää tunteita, etenkin negatiivisia. Koskisen mielestä tunteita olisi hyvä ja turvallista näyttää MoniNaisten Talolla ehdottomasti enemmänkin. Ylipäänsä epäonnistumista ja murhetta kohdatessa hän kokee, että naiset voisivat rohkeammin riehua tunteensa ulos ja sen jälkeen jatkaa elämää. Tunteiden kautta myös osattaisiin tulkita toisia paremmin molemmin puolin, kun yhteistä kieltä ei aina ole. (Koskinen 2013.)

Projektisihteerin Anna Koskinen ei ole käyttänyt tunteiden kohtaamisessa apuvälineitä, mutta kokee, että Blobit voisivat tässä olla mahdollisuus puhua yhteistä kieltä. Hänellä on kokemusta siitä, että toisinaan negatiivinen tunnetila on jäänyt asiakkaalla päälle ja tällöin hän on pyrkinyt rauhoittamaan tilannetta oman osaamisensa mukaan. Koskinen voisi mahdollisesti ottaa Blobit käyttöön, jos hän tekisi hieman enemmän tai eri tavalla kohtaavaa asiakastyötä. Tämän hetkessä työnkuvassaan hän ei usko, että blobeilla olisi sellaisenaan käyttöä. (Koskinen 2013.)

8.2 Tukeeko Blob-materiaali vuorovaikutuksen syntymistä silloin, kun ryhmän jäsenten suomen kielen taito on vaihteleva?

Tämä tutkimuskysymys nostettiin osaksi opinnäytetyötä kesken toteutuksen, sillä tarve vuorovaikutuksen lisäämiseen oli asiakkailla todella suuri. Heille tärkeintä oli suomen kielen oppiminen, sillä sitä kautta he kokivat kaiken olevan heille paremmin saatavilla. Kielellisesti ryhmäkerrat koostuivat erityisesti vuo-

rovaikutuksen ympärille, joten toteutuksessa oli paljon keskustelu- ja esittelyharjoituksia. Kerhon aikana käytettiin apukielenä englantia vaihtelevasti.

8.2.1 Tutkimuspäiväkirjasta nousevat tulokset

Asiakkaiden eri tasot suomen kielen osaamisessa vaikuttivat tuokion toteutukseen hyvin paljon. Avoimessa ryhmässä onkin positiivista se, että jokainen voi koska tahansa osallistua. Selvästi negatiivista on kuitenkin se, että edistymistä ei pääse tapahtumaan, kun joudutaan kertaamaan asioita joka kerta alusta alkaen. Tilannetta olisi helpottanut, jos asiakkaat olisivat kaikki olleet melko samantasoisia, sillä erot olivat todella suuret. Kun osan kanssa piti lähteä opettamaan perusteita, niin samaan aikaan jo hyvin suomea puhuvat turhautuivat. Näin ollen tuokioita ei voinut koskaan täysin suunnitella etukäteen vaan oli ellettävä aina tilanteen mukaan ja muokattava omaa suunnitelmaansa.

Blobien avulla myös opittiin paljon sanastoa tunteisiin liittyen. Asiakkaat usein sisäistivät tunteen ja osasivat ilmaista sitä vartalolla tai eleillä, mutta suomenkielistä sanaa tunteelle he eivät tienneet. Erityisen selkeästi kaikista keskusteluista ja kommenteista nousi esiin armollisuus. Lähes jokaisella kerhokerralla ainakin yksi asiakkaista korosti sitä, että saa tuntea kaikkia tunteita ja ketään ei saa moittia, jos on jonakin päivänä vihainen tai surullinen. Asiakkaat eivät puhuneet negatiivisista asioista juuri ollenkaan muussa yhteydessä. He eivät halunneet kertoa elämän kääntöpuolista vaan keskittyivät usein iloisista ja positiivisista asioista puhumiseen.

8.2.2 VQ - havainnoinnista tulevat tulokset

Ryhmän asiakkaat olivat kiinnostuneita Blob hahmoista ja osoittivat uteliaisuutta erityisesti hassumpien tai voimakkaita tunteita herättävien kuvien yhteydessä. Esim. Blob, jonka selässä iso kivi tai Blob, jonka sisässä aukko. He katsoivat ja tutkivat Blobeja hyvin tarkkaan ja kysyivät usein, miten tietty Blob

tulkitaan. Tässä olikin haasteen paikka, sillä asiakkaat heittivät kysymyksen usein opinnäytetyön tekijälle yrittämättä itse ratkaista ongelmaa.

Asiakkaat toivat esiin mieltymyksiään spontaanisti. Osa asiakkaista tarvitsi sanastoa avuksi, mutta omat mielenkiinnon kohteet ja tärkeät valinnat elämässä tulivat selkeästi ilmi. Eräs asiakas korosti yhdellä kertaa (Blob Journey) niitä tärkeitä valintoja, joita hän oli jo kotimaassaan tehnyt, jotta pääsisi Suomeen. Hän kertoi kuinka on tärkeää tehdä itselleen tavoitteita ja samalla myös valintoja, jotta pääsee elämässä eteenpäin.

Asiakkaat pysyivät vahvasti toimintaan sitoutuneena, mikä näkyi siinä, että he olivat todella kiinnostuneita oppimaan uutta sanastoa ja keskusteluhetket vertaistukiryhmän kanssa olivat heille tärkeitä. He yrittivät ratkaista ongelmia spontaanisti kyselemällä ohjaajalta ja osallistumalla aktiivisesti ryhmän keskusteluun. Yhdessä jakaminen ja samansuuntaisista kokemuksista puhuminen avoimesti toisten naisten kanssa oli kaikille asiakkaille äärimmäisen tärkeää. Aika keskustellessa kului nopeasti ja kommentit tuokion päättyessä olivatkin, että nytkö tämä jo loppui ja voi kun meillä oli niin mukavaa.

Tutkimukseen valittu yksioasiakas osoitti tyytyväisyyttä suoritukseensa ainoastaan maksimaalisen tuen ja kannustuksen avulla. Hän puhui itsestään usein vähätellen ja ei ollut tyytyväinen omiin suorituksiin. Hän saattoi jossakin tilanteessa esimerkiksi peittää kirjoittamansa vastauksen ja kertoa muille ryhmäläisille kaunistellen tunteitaan. Tämä selvisi kerhokertojen jälkeisissä kahdenkeskisissä keskusteluissa, jolloin hän uskalsi avata murheensa ja tuoda esiin tunteitaan. Näin hän usein ratkaisi tunnetehtävissä ilmeneviä ongelmia, jotka siis olivat hänelle haasteellisia ison ryhmän ollessa läsnä. Hän toi omia mieltymyksiään esille aina positiivisessa valossa. Hän saattoi korostaa ystävien kanssa olemisesta tulevaa ilon tunnetta tai rakkautta lapsiaan kohtaan. Kun siirryttiin haastaviin tunteisiin, hän enemmän luovutti, eikä pyrkinyt suorittamaan toimintaa loppuun saakka. Negatiivisista tunteista puhuminen veikin hänet useimmiten tarmon ollen sitoutunut ryhmään loppuun saakka. Tämä ilmeni lähinnä hiljaisuutena puhuttaessa negatiivisemmista tunteista. Tällöin hän ei ha-

lunnut kommentoida tai puhua mitään.

8.2.3 Työntekijöiden haastatteluista nousevat tulokset

Hankekoordinaattori Minna Segersvärdin mielestä vuorovaikutusta pystyy auttamaan monella tapaa MoniNaisten Talolla. Usein onkin tärkeää, että varmistetaan viestin ymmärtäminen molemmin puolin asiakkaan ja työntekijän välillä. Tähän on jo monta helppoa apukeinoa, joita Segersvärd kertoo; mm. selkeä ja hidas puhe, kertaaminen ja havainnollistaminen. Tärkeää on myös seurata asiakasta ja huomioida, näyttääkö asiakas siltä, että hän on ymmärtänyt vai onko hän ymmällään. Segersvärd heittää palloa usein myös asiakkaalle ja tarkistaa ymmärretyksi tulon, esimerkiksi pyytämällä asiakasta kertomaan omin sanoin yhdessä läpikäyty asia. Blobit toimivat hyvin vuorovaikutuksen tukena Segersvärdin mielestä, sillä kun oikeanlainen Blob-kuva on valittu, on sen kautta helpompi lähteä työstämään asiaa. Tällaisen työskentelyn hän näkee erityisen hyödyllisenä silloin, jos jokin tunne estää tai häiritsee asiakasta osallistumasta toimintaan. Segersvärd korostaa, että asiakkaat eivät kuitenkaan aina ole valmiita puhumaan asioista, joten materiaalia ei voi tuputtaa, vaan asiakas tulee keskustelemaan, kun kokee sen itse mahdolliseksi. (Segersvärd 2013.)

Projektisihteeri Anna Koskisen mielestä MoniNaisten Talon vuorovaikutus on paljolti auttamista, neuvontaa ja ohjaamista eli Talolle tullaan hakemaan apua. Hän kokee, että ainakin omasta näkökulmastaan vuorovaikutus on usein myös kiireen sävyttämää. Ystävällistä kanssakäymistä, keskustelua ja kuulumisten vaihtoa käydään asiakkaiden kanssa, mutta lähinnä he viihtyvät samaa kieltä puhuvien parissa. Viestintää tehdään hyvin paljon kirjallisesti projektisihteeri Anna Koskisen mielestä, muun muassa mainoksin ja julistein. Toki myös keskustellaan mahdollisuuksien mukaan. Talolla on tapana, että liimataan erilaisia ohjeita, vinkkejä ja tiedotuksia seinille naisten luettavaksi. Omia keinoja asian läpiviemiseen on Anna Koskisella mm. se, että hän yrittää yleensä toistaa samat asiat monta kertaa eri tavoin, sekä puhumalla että viestimällä kirjallisesti.

Hän näkee, että Blobit voisivat hyvinkin auttaa muun muassa sääntöjen läpikäymisessä tai oppitunneilla. Hänen mielestään myös yksilöohjauksia tehdessä Blobeja voisi käyttää, jotta lopuksi varmistettaisiin asian ymmärretyksi tuleminen. (Koskinen 2013.)

8.3 Mitä haasteita Blob – materiaalin käyttämisessä maahanmuuttajien kanssa ilmenee? Entä mitkä voisivat olla Blob – materiaalin vahvuudet?

Opinnäytetyön yhtenä keskeisenä tavoitteena oli tutkia Blobien soveltuvuutta monikulttuuriseen ympäristöön, sillä niiden käyttöä on tutkittu yleisesti ottaen hyvin vähän. Erityisen tärkeää oli löytää materiaalin selviä hyötyjä ja haasteita tilanteissa, kun ei ole kieltä. Aineistoa analysoidessa havaittiin, että tämä kolmas kysymys toimii ikään kuin koosteena kahdelle aiemmalle kysymykselle. Siksi tähän tulokappaleeseen on yhdistetty tuloksia myös edellisten kysymysten tiimoilta.

8.3.1 Tutkimuspäiväkirjasta nousevat tulokset

Selväksi haasteeksi nousi tiettyjen Blobien abstraktisuus, sillä mitä moniulotteisempi merkitys kuvalla oli, sitä vaikeampi opinnäytetyön tekijän oli selittää sitä asiakkaille niin, että he ymmärsivät, mistä oli kysymys. Mitä selkeämpi kuva ja teema olivat, sitä helpommin tilanne oli myös ymmärrettävissä. Oli myös tärkeää, että Blobeista oli poistettu rankemmat aiheet, sillä asiakkaat halusivat pysyä positiivisissa ja iloisissa teemoissa. Traagisemmista asioista puhuminen vaatisi joko suljetun ryhmän tai kahdenkeskisen keskustelumahdollisuuden.

Ehdottomina vahvuuksina opinnäytetyön tekijä pitää Blobien puhuttelevuutta, sillä ne saivat paljon aikaan keskustelua ja mielipiteiden vaihtoa asiakkaiden

välillä. Blobit ovat myös oiva keino ilmaista asioita, vaikka niistä ei välttämättä halua puhua. Tällöin voi ymmärtää asiakasta ja hänen käyttäytymistään pelkästään yhden kortin avulla.

Blob materiaalia käytettiin myös, jotta asiakkaat oppisivat ymmärtämään talon sääntöjä ja niiden merkitystä kaikkien viihtyvyydelle, sekä asiakkaiden että työntekijöiden. Blob Classroom kuvan avulla asiakkaat näkivät selkeästi sen millaiseen asemaan ryhmien ohjaajat ja muut asiakkaat joutuvat, jos luokassa on häiritseviä tekijöitä. Koska Blobit ilmaisevat niin monipuolisesti eri tunteita, ne myös antavat laajassa skaalassa perspektiiviä ymmärtää toisia. Ne tarjoavat oivan mahdollisuuden asettua toisen asemaan.

8.3.2 VQ - havainnoinnista tulevat tulokset

Blobit ruokkivat mielikuvitusta ja herättivät näin asiakkaiden uteliaisuuden, sillä hahmojen kautta esimerkiksi vihan tunteelle löytyy monia eri tasoja. Hahmojen avulla pystyy tutkimaan itsessään olevan tunteen vahvuutta ja miettimään yhdessä muiden avulla, millä keinoin oloa voisi helpottaa. Ongelmanratkaisu tulee usein aktiivisesta vuorovaikutuksesta muiden ryhmäläisten kanssa.

Osalle asiakkaista oli vaikeaa olla tyytyväinen omaan tekemiseensä ja olemiseensa. Blobien avulla pystyi näkemään konkreettisesti sen, miten monet asiat käännetään positiivisemmaksi pelkkien kuvien avulla. Esimerkkinä Blob Tree, jonka avulla kerhon alussa ja lopussa mietittiin sillä hetkellä ollutta mielialaa. Alussa asiakas oli yksinäinen ja istui murheissaan oksalla kun taas kerhon lopussa hän oli löytänyt uusia ystäviä ja oli paljon iloisempi istuessaan jonkun vieressä oksalla.

Omien mieltymysten, toiveiden ja tavoitteiden kartoittaminen esimerkiksi Blob Balloonsin avulla toi asiakkaille näkyväksi tiettyjen osa-alueiden saavuttamisen ennen kuin he pääsevät lopulliseen päämääräänsä. Näin omat tavoitteet pystyttiin jakamaan pienemmiksi osa-alueiksi ja näin ollen helpommin saavu-

tettaviksi kuin suoraa päätä kokonaistavoitteeseen pääseminen. Tämä lisää sitoutumista toimintaan ja myös tehtävien huolellista tekemistä.

8.3.3 Työntekijöiden haastatteluista nousevat tulokset

Hankekoordinaattori Minna Segersvärdin mukaan Blobit toimisivat hyvin MoniNaisten Talon toiminnassa. Hän itse ei ole juuri ollenkaan kerhotoiminnassa mukana, mutta asiakastilanteisiin ja keskusteluihin hänen mielestään materiaali sopii hyvin. Hän kokee, että olisi hyvä antaa asiakkaalle jotakin konkreettista, vaikka korvat ja suu ovatkin ne tärkeimmät työvälineet. Lisäksi Blobien avulla Segersvärd kokee mahdollisuuden kartoittaa asiakkaan elämää kokonaisvaltaisemmin esim. käymällä lävitse asiakkaan elämän matkaa. Miettimällä mm. Miten elämä on kuljettanut? Millaisista ovista on astuttu? Kokeeko asiakas olevansa matkan päässä vai vasta alussa? Mitkä ovat erot kotimaan ja isäntämaan välillä? Segersvärd painottaa, että olisi hyvä saada koulutuksia, jotka avaisivat uusia mahdollisuuksia asioiden käsittelyyn. Olisi etua saada koulutusta ja materiaalia erilaisista työvälineistä, joiden avulla päästä lähemmäs asiakasta. (Segersvärd 2013.)

MoniNaisten Talon projektisihteeri Anna Koskinen käyttäisi mieluiten Blobeja ihan suoranaisesti ryhmissä tai yksilöohjauksessa, missä pääasiallisena tarkoituksena nimenomaan olisi käsitellä tunteita ja menneitä kokemuksia. Hänen mielestään Blobeissa haastavinta voi olla se, etteivät naiset aina ymmärrä mistä varsinaisesti on kysymys ja mitä niillä on tarkoitus kuvata. Ihan jokaiseen neuvontatilanteeseen hän ei ottaisi niitä mukaan juurikin siksi, että jos ne käsitetään väärin, voisi ohjausaika mennä lopulta vain blobien selittämiseksi. Hänen mielestään blobeja olisi hyvä käyttää tunteiden ja traumojen käsittelyyn ja "sanoittamiseen". Niiden kautta voisi myös opiskella hyvin suomenkieltä erilaisten keskustelujen kautta. Hän kokee, että blobien kanssa voisi myös käydä läpi tulevia, esimerkiksi huolta ja jännitystä aiheuttavia tilanteita, mm. haastatteluja. Negatiivisten tunteiden kanssa elämään oppiminen on myös niiden mahdollisuus, siis niin sanotusti kuivaharjoittaa tiettyjä negatiivisia tunteita ai-

heuttavia tilanteita. Koskinen toivoisi kaikista eniten työnsä avuksi enemmän tulkkeja ja ihan ammattiosaamiseen liittyvää koulutusta. Samalla hän toivoisi myös apuvälineitä traumatisoituneiden ja murheellisten naisten auttamiseen, missä esimerkiksi blobeista voisi olla hyötyä. (Koskinen 2013.)

9 YHTEENVETO

Tuloksia ja havaintoja kertyi opinnäytetyön toteutuksen aikana todella runsaasti ja monipuolisesti. Tästä syystä yhteenveto-kappaleeseen on tiivistetympin kerrottu tuloksista ja pyritty havainnollistamaan taulukkojen avulla jo-kaista tutkimuskysymystä. Lisäksi inhimillisen toiminnan mallin käyttökoke-muksia MoniNaisten Talolla on käsitelty tässä kappaleessa.

9.1 Yhteenveto tuloksista

Vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, rohkaiseeko ja mahdollistaako Blob-materiaali maahanmuuttajanaisia ilmaisemaan tunteita, oli aina riippuvai-nen siitä, mitä materiaalia käytettiin. Tunteiden ilmaisussa Blobeista parhaiten toimivat kortit, joita käytettäessä asiakkaiden ei välttämättä tarvitse osata kiel-tä. Asiakas voi esimerkiksi nostaa jonkun kortin ja siten ilmaisemaan, miltä itsessä tuntuu. Tunteita ilmaistaan MoniNaisten Talolla hyvin paljon ja se on luontevaa. Tunteissa kuitenkin painottuvat positiiviset tunteet, jolloin negatiivi-siin tunteisiin paneutuminen vaatii asiakkaan mielenkiintoa asian läpikäymi-seen ja luottamusta sekä ryhmältä että ohjaajalta. Vertaistuen saaminen ja tunteiden jakaminen muiden kanssa oli tunnetyöskentelyn parasta antia. Kun kielitaitoa oli asiakkailla tai apukielenä käytettiin englantia, tunteiden ilmaisu helpottui ja erilaisista tunteista pystyttiin laajemmin keskustelemaan ryhmän sisällä. Monet Blob-materiaalin kuvat tapahtumista ja tilanteista ovat täynnä eri

tunteita ja hyvin moniulotteisia. Yhdellä lomakkeella olevien tunteiden havaitsemiseen ja sanoittamiseen meni ryhmätuokioilla paljon aikaa. Kuvien tarkka läpikäyminen kuitenkin helpotti asiakkaiden omien tunteiden selittämistä ja ymmärtämistä. (Ks. Taulukko 2.)

Taulukko 2. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tuloksia.

TUTKIMUSKYSYMYS	Rohkaiseeko ja mahdollistaako Blob-materiaali maahanmuuttajanaisia ilmaisemaan tunteita Moninaisten -talon ryhmässä?
TUTKIMUSPÄIVÄKIRJAN TULOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - ryhmässä ilmaistiin positiivisia tunteita blob –korttien avulla - tunteita ilmaistiin kuitenkin enemmän non-verbaalisti (ilman blob-kortteja) - rentoutusharjoitukset tukena kortit toimivat hyvin - Blob-korttipakka toimi paremmin kuin muut blob-materiaalit - kortin aihealue valittava tarkkaan, mahdollisimman selkeä kuva toimii parhaiten - vertaistuen merkitys on tärkeää tunteiden ilmaisussa
VQ:N TULOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaiden uteliaisuus ja kiinnostus blob kortteja kohtaan näkyi selvästi - ongelmanratkaisussa blob –kortit ovat toimivia - intensiivinen tunnelma ja kuunteleminen olivat läsnä kun blobeja käytettiin. <p>Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.</p>

	Taulukko jatkuu edelliseltä sivulta.
HAASTATTELUN TU- LOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - talon asiakkaat ilmaisevat paljon tunteita, etenkin positiivisia tunteita - tunteiden avaaminen, läpikäyminen - jakaminen ja yhteisöllisyys - vertaistuki - kortit hyvät, aihealueet moniulotteiset
TOIMIIKO?	<ul style="list-style-type: none"> - toimii, jos käytetään kortteja TAI muun materiaalin aihealue on valittu mahdollisimman selkeäksi

Toiseen tutkimuskysymykseen, tukeeko Blob-materiaali vuorovaikutuksen syntymistä silloin, kun ryhmän jäsenten suomen kielen taito on vaihteleva, vastaus on kyllä. Blobeja käytettiin tässä opinnäytetyössä paljon lisäämään asiakkaiden sanavarastoa. Käytiin läpi Blob - kuvia ja nimettiin tunteita ryhmän kanssa yhdessä. Blob-materiaalin osa-alueiden käyttäminen on kuitenkin hyvä miettiä tarkkaan, jotta se palvelee oikealla tavalla valittua asiakasryhmää. Tässä on erityisesti mietittävä selkeyttä, ettei kuva ole asiakkaalle liian abstrakti ja näin ollen vaikeasti ymmärrettävä. Myös omaan puheeseen on hyvä kiinnittää huomiota, että se on hitaampaa ja selkeämpää kuin normaalisti. Erilaisia havainnollistamismenetelmiä kannattaa käyttää. Erilaiset draaman keinot voisivat myös toimia. (Ks. Taulukko 3. Seuraavalla sivulla.)

Taulukko 3. Toisen tutkimuskysymyksen tuloksia.

TUTKIMUSKYSYMYS	Tukeeko Blob-materiaali vuorovaikutuksen syntymistä Moninaisten -talon ryhmässä silloin, kun ryhmän jäsenten suomen kielen taito on vaihteleva?
TUTKIMUSPÄIVÄKIRJAN TULOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaiden suomen kielen taito MoniNaisten Talolla vaihteli suuresti, mikä toi haasteita ryhmän toimimiselle - avoimen ryhmän toiminnan edut ja haitat - asiakkaiden eri taustat (esim. kulttuuri) vaikuttavat kuvien tulkintaan - MoniNaisten Talon asiakkaille mielipiteen ilmaisu oli tärkeää - sanaston lisääminen ja suomen kielen oppiminen Blob-materiaalin avulla on tärkeää asiakkaille
VQ:N TULOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - MoniNaisten Talon asiakkaita kiinnosti puhua erityisesti Blobien tunteiden ääripäistä (esim. ilo – viha) - asiakkaat tukeutuivat ohjaajaan vahvasti, kun käytettiin Blob-materiaalia ongelmanratkaisutilanteissa, eivätkä aina itse etsineet ratkaisua - asiakkaille oli tärkeää puhua omista kokemuksista Blob-materiaalin avulla - asiakkaat tarvitsevat paljon rohkaisua ja kannustamista ohjaajalta
HAASTATTELUN TULOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - selkeä ja hidas puhe tärkeä vuorovaikutuksen keino - havainnollistaminen Blob kuvien avulla <p>Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.</p>

	<p>Taulukko jatkuu edelliseltä sivulta.</p> <ul style="list-style-type: none"> - varmistaminen, että asiakas on ymmärtänyt asian oikein - kirjalliset mainokset, ohjeet ja vinkit - asiakaslähtöisyyden huomioiminen koetaan tärkeänä MoniNaisten Talolla
TOIMIIKKO?	<ul style="list-style-type: none"> - toimii - apukeinoja (selkeä puhe, havainnollistaminen, draama) on kuitenkin hyvä käyttää

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä mietittiin Blob-materiaalin vahvuuksia ja heikkouksia. Osittain tähän kysymykseen antaa vastauksia jo edelliset tulokset. Blobien ehdoton vahvuus on se, että ne herättävät paljon mielipiteitä, ajatuksia ja keskustelua. Asiakkaat tutkivat kuvia innostuneesti ja suurella mielenkiinnolla. Hienous niissä on myös se, että asiakkaat saattavat tulkita kuvassa olevan Blobin eri tavalla, jolloin tästä syntyy vertaistukiryhmän välillä mielenkiintoisia keskusteluja. Blobien avulla keskustelun avaaminen onkin helppoa. Ne toimivat myös ratkaisumallien löytäjinä, sillä Blob Calmin yhteydessä voidaan miettiä asiakkaiden kanssa keinoja, miten voi rentoutua ja rauhoittua. (Ks. Taulukko 4.)

Taulukko 4. Kolmannen tutkimuskysymyksen tuloksia.

TUTKIMUSKYSYMYYS	Mitä haasteita Blob – materiaalin käyttämisessä MoniNaisten Talolla ilmenee? Entä mitkä voisivat olla Blob – materiaalin vahvuudet?
TUTKIMUSPÄIVÄKIRJAN TULOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - Blobit ovat puhuttelevia, niillä saa hyvin keskustelun alkamaan <p>Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.</p>

	<p>Taulukko jatkuu edelliseltä sivulta.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Blobien kautta pystyy asettumaan hyvin toisen asemaan - Blobien avulla pystyy herättämään uusia ajatuksia ja näkökulmia - abstraktit kuvat haasteellisia
VQ:N TULOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - Blobit ruokkivat mielikuvitusta - Blobien avulla tunteiden tasot (kiukku – rai-vo) pystyy tunnistamaan helpommin - Blobien avulla ongelmanratkaisu vertaistukiryhmän kanssa helpottuu - Asiakkaille tärkeää, että kaikki on positiivista, negatiivisista asioista puhuminen haasteellista - Ohjaajan rohkaisu ja kannustus tärkeää - Blobien avulla pystyy selkiyttämään tavoitteitaan ja pilkkomaan niitä osiin
HAASTATTELUN TULOKSET	<ul style="list-style-type: none"> - Blobit koetaan konkreettiseksi työvälineeksi asiakastapaamisiin - tärkeää avata Blobit tarkasti, jotta ne ymmärretään oikein - Blobien avulla asiakkaan elämän kokonaisvaltainen kartoitus helpottuu - Blobit sopivat erityisesti tunteiden ja traumaattisten tilanteiden käsittelyyn - Blobien aikaansaamien keskustelujen kautta suomen kielen taito vahvistuu - henkilökunnalta nousee selkeä toive kouluttautumiselle <p>Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.</p>

	Taulukko jatkuu edelliseltä sivulta.
TOIMIIKKO?	<ul style="list-style-type: none"> - paljon positiivista - vaatii kuitenkin syventymistä ennen käyttöä

9.2 Yhteenveto Inhimillisen toiminnan mallin hyödyntämisestä

Inhimillisen toiminnan malli sopi hyvin maahanmuuttajatyöhön, sillä se tuo toimintaan paljon positiivista kannustusta ja ymmärrystä. Tämä malli tuo selkeästi näkyviin jokaisen yksilön oman identiteetin ja oman tahdon. Erityisesti toiminnallisen identiteetin käsite ja sen muuttuminen elämäkokemusten kautta on sellainen asia, johon pitäisi kiinnittää laajemmin huomiota yhteiskunnallisellakin tasolla. Opinnäytetyön tekijä tapasi harjoittelunsa aikana useita naisia, joilla oli kotimaassa saatu korkea koulutus johonkin ammattiin ja tämän lisäksi he opiskelivat aktiivisesti suomen kieltä, mutta eivät siltikään löytäneet työ- tai koulutuspaikkaa. Tähän liittyy inhimillisen toiminnan mallin käsite habituaatioita, sillä vaikka asiakkailla on pätevyyttä ja taitoja tiettyyn rooliin, saattaa sen saavuttaminen kuitenkin olla mahdotonta. Työnantajasektori ohjaa pitkälti sitä, millaisiin työtehtäviin maahanmuuttajanaiset ohjautuvat. Tämä johtaa ennen pitkää toiminnalliseen deprivatioon, asiakkaiden tarpeet eivät kohtaa heille merkitykselliseen toimintaan. Monet naisista edelleen ohjautuvat marginalisointeempiin töihin (kuten siivooja, avustaja jne.), vaikka heillä olisi esimerkiksi lääkärin tutkinto lähtömaastaan.

Iloisia uutisia on kuitenkin kuultu työmarkkinoilta, sillä Helsingin kaupunki aikoo testata jatkossa niin kutsuttua nimetöntä työnhakua. Tämä ajatus on hyvin uusi, mutta siihen suhtaudutaan myönteisesti. Käytännössä tämä siis tarkoittaa, että hakijat täyttävät sähköisen hakemuksen, josta ei näy mm. hakijan kansalaisuutta, ikää, nimeä, siviilisäätyä tai sukupuolta. Tämän avulla on tarkoitus tuoda enemmän näkyväksi hakijan työkokemus ja osaaminen. Euroopassa tätä hakumallia on jo testattu muutamissa maissa ja Helsingin kaupungin tavoitteena onkin kasvattaa muuta kuin ruotsia tai suomea puhuvien työn-

tekijöiden osuutta henkilöstössä. Hieno lähtökohta on nähdä tällainen hake-
misprosessi oppimiskokemuksena, josta voitaisiin saada irti se, että nähtäisiin
ne oleelliset seikat työnhaussa. (Nimetön työnhaku kiinnostaa monia kaupun-
keja. 2013.)

Habituaation käsitteeseen liittyy voimakkaasti myös näkemys siitä, että turval-
liset ja tutut rutiinit ovat tärkeitä meille jokaiselle. MoniNaisten Talo antaa tä-
hän oivan kohtaamispaikan, jonne naiset voivat tulla lastensa kanssa ja nähdä
ystäviään. Talon toiminta antaa selkeästi sekä struktuuria naisten päiviin että
voimaantumisen kokemuksia yhdessä muiden naisten kanssa. Opinnäytetyön
tekijä kiinnitti erityistä huomiota asiakkaiden vapaan tahdon ilmaisuun, sillä
useinkaan asiakkaat eivät saaneet itse päättää, mitä elämässään tekisivät,
vaan he enemmänkin ohjautuivat tietynlaisiin rooleihin Suomessa. Maahan-
muuttajanaisten vaikuttamismahdollisuudet omaan itseensä toimijana olivat
melko pienet, sillä suurin osa kohtaamista naisista oli melko turhautuneita mm.
jatkuvaan harjoitteluiden kierteeseen, työttömyyteen tai asunnottomuuteen.
He eivät juurikaan saaneet valita, mitä halusivat tehdä, mikä vaikutti suoraan
heidän tyytyväisyyteensä ja iloonsa. Kantaväestön käsitys merkityksellisistä
asioista poikkeaa jonkun verran maahanmuuttajien kokemista merkityksellisistä
toimista. Esimerkiksi naisen rooli on usein hyvin erilainen. Tällaisiin arvoihin
liittyikin voimakkaita tunteita, joita MoniNaisten Talolla kohdattiin.

Maahanmuuttajanaisten usko itseensä oli usein negatiivisten teemojen sävyt-
tämää, sillä he saattoivat puhua itsestään hyvin alentuvaan sävyyn. Vaikka
kokemus omasta osaamisesta olikin lähtömaassa ollut hyvä, niin matkan var-
rella ja suomalaisessa yhteiskunnassa eläen heidän kokemus itsestään toimi-
jana oli laskenut hyvin huonoksi. Onneksi MoniNaisten Talo toimii vahvasti so-
siaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta ja vaikuttaminen yhteiskunnallisella
tasolla erinäisten organisaatioiden kanssa on hyvin aktiivista. Näin päästään
vaikuttamaan maahanmuuttajien asioihin ja edistämään naisnäkökulmaa.

Monet asiakkaista kokivat kantaväestöltä ennakkoluuloja ja käsityksiä heitä
kohtaan joskus niin paljon, etteivät esimerkiksi olleet saaneet hankituksi asun-

toa heidän taustansa vuoksi. Tahtoa monilta naisilta kyllä löytyy, mutta jossain menee heilläkin raja. Välillä kohtaamistilanteet saattoivat pursuta vihaa suomalaista yhteiskuntaa ja ihmisiä kohtaan. Näissä tilanteissa MoniNaisten Talon henkilökunnalle saattaa tulla riittämättömyyden tunne, kun he eivät voi suomalaiselle järjestelmälle mitään. Tietylainen realismi on tärkeää, jotta henkilökunnan jäsen näkee mahdollisimman selkeästi kohtaamansa asiakkaan mahdollisuudet ja uhat suomalaisessa yhteiskunnassa. Tällaisella kohtaamisella pystyy helpommin ohjaamaan asiakasta eteenpäin.

Se, miten inhimillisen toiminnan mallia voisi jollakin tapaa kehittää maahanmuuttajatyössä eteenpäin, on että luovuttaisiin heidän kohdallaan yksilökeskeisestä ajattelusta ja siirryttäisiin ottamaan koko yhteisö, esim. perhe, mukaan kuntoutusprosessiin. Inhimillisen toiminnan mallin kautta avautuu kuitenkin maahanmuuttajien parissa työtä tekeväille toimintaterapeuteille hyvin keskeisiä käsitteitä oikeudenmukaisuudesta ja kulttuurisesti pätevästä toimimisesta. Nämä ovat asioita, joita pitää ehdottomasti ottaa huomioon, kun suunnittelee toimintaterapiaa tälle asiakasryhmälle.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tekijä ei tuntenut MoniNaisten Taloa entuudestaan, joten tarkkojen opinnäytetyökysymysten asettaminen oli haasteellista. Näin ollen niitä muokattiin koko prosessin ajan, mikä aiheutti paljon mietittävää. Aivan aluksi käytettiin aikaa Taloon tutustumiseen ja kun ryhmä saatiin toimimaan, nousi esille paljon muutettavia asioita. Toisaalta toimintatutkimus on juuri otollinen tutkimustapa tilanteissa, jotka muuttuvat. Myös taustatutkimus ja aikaisemman tutkimustiedon kartoittaminen oli tärkeää, jotta opinnäytetyön tekijä pystyi valmistautumaan kohderyhmään ja sen mahdollisiin haasteisiin sekä suunnittelemaan tulevia tuokioita.

Kerhoa markkinoitaessa oli erityisen tärkeää ohjaajan innostuneisuus, sillä mi-

tä motivoituneemmin ja iloisemmin ryhmää markkinoi, sen selvemmin myös asiakkaat kiinnostuivat kyselymään tästä kerhosta. Kaikki kerhot toimivat Mo-niNaisten Talolla avoimen ryhmän periaatteiden mukaan, mikä on hyvä asia, sillä sen avulla talosta muodostuu selvemmin matalan kynnyksen paikka. Se kuitenkin asettaa haasteita silloin, jos ryhmän toimiminen vaatii esimerkiksi tietyn tasoista suomen kielen osaamista, jotta ryhmä ylipäänsä pystyy etene-mään asioissa. Asiakkaiden hyvin eritasoinen suomen kielen taito vaikuttaakin valtavasti ryhmän toteutukseen. Ohjaajalla kuluu paljon aikaa huonomman kielitaidon omaavien asiakkaiden kanssa, jolloin taas paremmin suomen kieltä taitavat turhautuvat odotteluun. Tästä syystä ryhmää markkinoiva esite kirjoitettiin uudelleen heti ensimmäisen kokoontumiskerran jälkeen. Sitä muokattiin niin, että kävisi selvemmin ilme, että toiveena ryhmään osallistumiselle olisi se, että pystyisi jo keskustelemaan suomen kielellä. Vaikka tämä muutos teh-tiin, aiheutti se silti kerhon toiminnassa edellä mainittuja haasteita läpi toteu-tusvaiheen.

Alun haasteiden ja kohdattujen vaikeuksien jälkeen kerho alkoi löytää oman tapansa toimia. Tapaamiskerroille löytyi selkeä kaava, joka koostui alkurentou-tuksesta, jonka jälkeen siirryttiin kunkin kerran teemaan ja lopuksi koottiin ryhmäkerta yhteen tiivistäen sitä kaikkea, mitä juuri sillä kertaa oli opittu. Opinnäytetyön tekijä huomasi tällaisen struktuurin olevan asiakkaille tärkeä, sillä sen kautta kerho ja sen toiminta muodostui tutuksi ja turvalliseksi. Toteu-tuskertoja olisi ollut hyvä olla enemmän, sillä tutuksi tulemiseen ja luottamuk-sen saamiseen menee jonkun verran aikaa. Jokainen kokoontumiskerta vaati asiakkaiden tarkkaa kuuntelemista ja rivien välistä lukemista. Piti aistia, millai-nen ryhmä oli kulloinkin kasassa ja mikä heitä voisi parhaiten palvella. Näin ollen omassa suunnitelmassa pysyminen ei ollut koskaan tärkeintä vaan sitä piti olla valmis muuttamaan.

Kerhokertojen aikana asiakkaat tarvitsivat paljon ohjausta ja auttamista, joskus myös melko yksilöllisesti. Silloin harvoin kun sattui olemaan pienempi ryhmä koolla, oli mahtavaa päästä kunnolla paneutumaan asiakkaiden kanssa tee-mojen sisälle. Oli tärkeää valita mahdollisimman vähän materiaalia ja paneu-tua juuri siihen valittiin materiaaliin syvällisemmin. Mitä enemmän monisteita

oli, sitä kiireemmällä tahdilla yritti ehtiä kaiken käymään läpi. Yhden teeman ympärille pystyy rakentamaan vaikka kuinka paljon toimintaa ja menetelmiä, jotta asiakkaat sen sisäistävät paremmin.

Tunteita ilmaistiin talolla hyvin paljon ja usein samaan aikaan useita tunteita. Asiakkaat tulivat erityisesti yksilötapaamisiin usein monien tunteiden kanssa, jotka ikään kuin kerroksittain tulivat ilmi. Tunteiden ilmaisua tutkittaessa tärkeä huomioitu seikka oli sanattoman viestinnän merkitys. Terapeutille on tärkeää havainnoida tilannetta ja asiakkaan reagoitua nimenomaan ilmeiden, eleiden ja olemuksen kautta. Lisäksi tunteiden ilmaiseminen vaatii monikulttuurisessa yhteisössä luottamussuhteen luomista, joka syntyy tutustumisen ja ystävystymisen kautta. Kannustaminen ja positiivinen palaute ovat tärkeitä työkaluja tunteista puhumiseen rohkaisemisessa.

Blob-materiaalia hyödynnettiin opinnäytetyön tekijän harjoittelun aikana monissa muissakin asiakasryhmissä, mutta myös työntekijöille suunnatussa työhyvinvointi - teemassa. Blob Staffroomin avulla työntekijät pystyivät miettimään, millaisessa työyhteisössä he toimivat ja miten voisivat edistää työilmapiiriä omalla panoksellaan. Blobit koettiin tässä hyvin moniulotteisiksi ja monet työntekijöistä kertoivat, että Blobit ilmentävät tunteita laaja-alaisesti kehollaan, katsellaan ja olemuksellaan. Kokeilemalla itse Blob – kortteja tiimipalaverin yhteydessä sekä kuulemalla ja lukemalla esitystä toimintaterapian mahdollisuuksista, MoniNaisten Talon työntekijät pääsivät osallisiksi työharjoittelijan työn ja ammatin lähtökohdista sekä työmetodeista.

Opinnäytetyön tekijä kehittyi tutkimusta tehdessä monella tapaa. Hän oppi kansainvälisestä tiedonhausta sekä suhtautumisesta monenlaisiin tietolähteisiin. Inhimillisen toiminnan mallin käyttäminen osana koko prosessia auttoi ymmärtämään sitä ja sen tarkoitusperiä konkreettisemmin. Vuorovaikutuksen tutkimisessa opinnäytetyön tekijä huomasi kuinka moniulotteista ja haastavaa sitä on havainnoida. Monikulttuurinen yhteisö ja sen hyvin erilaiset vuorovaikutustilanteet antoivat tekijälle perspektiiviä siitä, millaista toiminta todellisuudessa voi olla, kun yhteistä kieltä ei ole.

10.1 Luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuuteen vaikuttaa olennaisesti se, että tämä on ensimmäisiä Blobeista tehtyjä tutkimuksia. Lisäksi opinnäytetyöntekijän kokemattomuus toimintatutkimuksen tekijänä vaikuttaa luotettavuuteen. Tutkimuskysymysten asettaminen oli haastavaa, sillä paikka ei ollut opinnäytetyön tekijälle entuudestaan tuttu. Tästä syystä nimenomaan toimintatutkimus oli pakollinen valinta, jotta tutkimusasetelmaa pystyi matkan varrella muokkaamaan.

Luotettavuuteen vaikutti varmasti myös opinnäytetyöntekijän rooli sekä opiskelijana että tietyllä tapaa oleminen työntekijänä tiimissä. Myös harjoittelun jälkeen jatkunut vapaaehtoistyö MoniNaisten Talolla on osaltaan vaikuttanut siihen, miten opinnäytetyöntekijä analysoi toimintaansa. Talolla vallitsee hyvin avoin ilmapiiri, jossa keskustellaan jatkuvasti muiden työntekijöiden kanssa ja arvioidaan kokemuksia yhdessä. Tämän ansiosta kerhon toimintaa oli helppoa muuttaa toivottuun suuntaan. Luotettavuutta lisää myös se, että koko opinnäytetyönprosessin ajan aktiivisesti konsultoitii toimintaterapeutti Leena Poikosta, jolla on jo melko laaja kokemus Blobien käytöstä.

Yhteisen kielen vähäisyys aiheutti myös hankaluuksia, sillä käyttäjiltä ei saatu kommentteja suoraan vaan käytettiin apuna havainnointia. Opinnäytetyö kuitenkin toteutettiin niin, että pyrittiin keräämään monenlaista aineistoa sekä havainnoimalla, haastatteleamalla että strukturoidulla menetelmällä. Lisäksi kaiken toiminnan pohjalla vaikutti vahvasti inhimillisen toiminnan malli.

10.2 Jatkotutkimustarpeet

Opinnäytetyö herätti paljon kiinnostusta ja innostusta MoniNaisten Talolla. Tämän kautta he saivat paljon palautetta omasta toiminnastaan, mutta myös ideoita ryhmien ohjaamiseen. Projektipäällikkö koki, että lukemalla tämän

opinnäytteen, työntekijät saivat paljon apua oman toimintansa suunnitteluun. Hänen mielestään myös palautteen kerääminen olisi jatkossa tärkeä toimenpide jokaisen ryhmäkerran päätteeksi. Myös järjestelmällisen kerhokertojen havainnoinnin hän koki tärkeäksi.

Tällä hetkellä suurin osa MoniNaisten Talon kerhoista toimii hyvin toiminnallisesti siten, että tavoitteena on aina oppia jotakin. Tämä opinnäytetyö kuitenkin herätti ajatuksen, että pitäisikö vertaistukiryhmien määrää lisätä Talolla. Opinnäytetyöntekijän harjoittelun aikana ohjaamat ryhmät toimivat hyvin pitkälti vertaistuen kautta, sillä jokaisessa ryhmässä jaettiin ja autettiin muita. Tällainen vertaistuki varmasti kulkee Talolla kaikessa toiminnassa hieman piilossa, sillä naiset kyllä paljon keskustelevat omista kokemuksistaan oli kerho mikä tahansa. Varsinaisen vertaistukiryhmän perustaminen voisi kuitenkin olla ihan suotavaa, sillä asiakkailla on paljon kokemuksia, joiden jakamisella pääsee samalla auttamaan muita ja myös purkamaan omia kokemuksiaan. Toki tällainen ryhmä vaatisi asiakkailta paljon ja sitä onkin syytä miettiä, lähteekö tällaiseen ryhmään kuinka moni asiakkaista osallistumaan. Opinnäytetyöntekijän mielestä vertaistukiryhmä on äärimmäisen tärkeä toimintamuoto, sillä vaikka asiat olisivatkin traumaattisia ja vaikeita, niiden käsittelyn jälkeen asiakkaat voimaantuvat. Ryhmäkerta tulisikin tällöin aina lopettaa erilaisia menetelmiä käyttäen vahvistavasti ja positiivisiin asioihin panostaen. Tällaista ryhmää ei voi vapaaehtoinen ohjata ellei hänellä ole kokemusta tai koulutusta toimintamalliin ja menetelmien käyttämiseen.

Myös Blobien käyttö herätti kiinnostusta talolla, sillä erilaisten työvälineiden käyttäminen asiakkaiden kanssa koettiin tärkeäksi. Tunteiden tiedostaminen ja avaaminen saattaa olla haasteellinen, mutta myös voimaannuttava prosessi. Blobien avulla on myös mahdollista tutkia käytyä matkaa ja siinä opittuja asioita. Niiden avulla pystyy myös asettamaan tavoitteita itselleen, sillä tavoitteet voidaan pilkkoa hyvin pieniksi ja konkreettisiksi. MoniNaisten Talon toiveena olisi saada konkreettinen ohje, miten aloittaa Blobien käyttäminen.

LÄHTEET

Ahola, S. & Orjatsalo, S. 2009. Maahanmuuttaja toimintaterapeutin asiakkaana. Opinnäytetyö. Metropolia.

Auvinen, A. 2000. Naisten ryhmät - nainen ryhmässä. Teoksessa Omin ehdoin. Naisten oma-apuryhmien opas. Kansalaisareena ry. Toim. A. Auvinen. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Bonder, B. R., Martin, L. & Miracle, A. W. 2004. Culture Emergent in Occupation. *The American Journal of Occupational Therapy* 2, 159 – 168.

Burket, A., Deveney, R., Humbert, T. K. & Kennedy, K. Occupational therapy practitioners' perspectives regarding international cross-cultural work. *Australian Occupational Therapy Journal*. 2011, 58. Viitattu Cinahl (Ebsco) 22.11.2012.

Dickie, V. A. 2004. Culture Is Tricky: A Commentary on Culture Emergent in Occupation. *The American Journal of Occupational Therapy* 2, 169 – 173)

Duodecim. Terveyskirjasto. Viitattu 19.10.2012.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_teos=kha&p_artikkeli=kha00088

Dunderfelt. T. 2008. Irti tunnekoukuista. Helsinki: Hakapaino Oy.

Eklund, M., Persson, D., Pooremamali, P. & Östman, M. An Occupational therapy approach to the support of a young immigrant female's mental health: A story of bicultural personal growth. *Int. J Qualitative Stud Health Well Being* 2011, 6. Viitattu PubMed 21.11.2012.

Finlay. L. 1997. *Groupwork in Occupational Therapy*. United Kingdom: Stanley Thornes (Publishers) Ltd.

Finlay, L. 2002. Groupwork. Teoksessa Occupational Therapy and mental health. Toim. J. Creek. 3.p. Edinburgh: Churchill Livingstone, 245 – 264.

Gloria de las Heras, C., Kielhofner, G. & Suarez-Balcazar, Y. 2011. Human occupation as a tool for understanding and promoting social justice. Teoksessa Occupational Therapies Without Borders Vol. 2. Elsevier.

Heigl, F., Kinébanian, A. & Josephsson, S. 2011. I think of my family, therefore I am: Perceptions of daily occupations of some Albanians in Switzerland. Scandinavian Journal of Occupational Therapy 18, 36 – 48.

Kankkunen, P. & Vehviläinen - Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kielhofner, G. 2008. Model Of Human Occupation. 4th Edition. United States of America: thePoint.

Koskinen, A. 2013. MoniNaisten Talon projektisihteeri. Monika-Naiset Liitto ry. Sähköpostihaastattelu 9.3.2013.

Laitinen, T. & Pöntinen, S-M. 2006. Luova ryhmätoiminta maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, toimintaterapia.

Maahanmuuttajien kotouttaminen. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 24.9.2012. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=4626>

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2008. Maahanmuuttajanaiset. Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. T. Martikainen ja M. Tiilikainen. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy, 15 – 31.

Martins, V. & Reid, D. 2007. New-immigrant women in urban Canada: insights into occupation and sociocultural context. Occupational Therapy International 4, 203 – 220

Monika-Naiset liitto ry. Viitattu 5.3.2013. <http://www.monikanaiset.fi/>

Nimetön työnhaku kiinnostaa monia kaupunkia. Helsingin Sanomat. Viitattu 5.3.2013.

<http://www.hs.fi/kotimaa/Nimet%C3%B6n+ty%C3%B6nhaku+kiinnostaa+monia+kaupunkeja/a1361067922133>

Näsälä, M. 2009. Näkökulmia monikulttuuriseen ohjaukseen. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Opetushallitus. 2010. Tunnetaitoja oppii harjoittelemalla. Viitattu 21.10.2012.

http://www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen/tunnetaitoja_oppii_harjoittelemalla

Opinnäytetyöpankki. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.4.2013.

<http://193.167.122.14/Opari/ontTukiToimTutk.aspx>

Peltola, U. & Metso, L. 2008. Maahanmuuttajien kuntoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä. Helsinki: Yliopistopaino.

Pihkola, M. 2007. Opinpolulla monikulttuurisuuteen. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Poikonen, L. 2011. Using Blob tools to express feelings and emotions in occupational therapy. Experiences from five Finnish Occupational Therapists. Bachelor's Thesis. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Social services, Health and Sports, Occupational Therapy.

Poikonen, L. 2012. Blob-materiaali. Esittely ja haastattelu 5.10.2012.

Pollari, J & Koppinen, M-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Juva: Bookwell Oy.

Segersvärd, M. 2013. Naisten koulun hankekoordinaattori. Monika-Naiset Liitto ry. Haastattelu 20.2.2013.

Silta toimivaan arkeen. Toimintaterapia auttaa elämän uuteen alkuun – esite.
Suomen toimintaterapeuttiliitto ry.

Suomen Mielenterveysseura. Tunnetaidot rakentavat siltoja. Viitattu
21.10.2012. <http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/tunteet/tunnetaidot/>

Tiilikainen, M. & Martikainen, T. 2008. Yhteenveto ja keskustelu. Teoksessa
Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. T Martikainen ja M.
Tiilikainen. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy, 400 – 406.

Toimintaterapeuttiliitto. Viitattu 8.10.2012.

<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia/toimintaterapia-ammattina.html> ja <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia.html> .

Whiteford, G. E. Occupational Issues of Refugees. 2004. Teoksessa Occupa-
tion for occupational therapists. Toim. M. Molineux. Oxford: Blackwell Pub-
lishing Ltd.

LIITTEET

Liite 1. Alustava Blob-pienryhmäkertasuunnitelma

PIENRYHMÄKERTA	BLOBIEN KÄYTTÖ
<p>Vko 46</p> <p>TEEMA: tutustuminen</p> <p><u>Tavoitteet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Jokainen ryhmäläinen esittelee itsensä blobien avulla. • Ryhmä löytää yhteistä puhuttavaa ja puhuvat myös tunteista. 	<p><u>Blob tree 1</u></p> <p>→ mikä blob olet, miksi?</p> <p>→ kenen kanssa haluaisi istua vierekkäin, miksi?</p> <p>→ kenen kanssa sinulla on vähiten yhteistä, miksi?</p> <p>→ mikä blobeista olit eilen, miksi?</p> <p>→ mikä blobeista on positiivisin/negatiivisin, miksi?</p> <p>→ mikä blobeista ärsyttää/ihastuttaa/pelottaa, miksi?</p> <p><u>loppureflektointi korteilla (feelings ja emotions)</u></p> <p>→ miltä tämä kerta tuntui? Miksi?</p> <p>→ millaisia Blobit ovat? Mielenpitojen keruu.</p> <p>→ tuletko ensi kerralla?</p> <p><u>Vinkit ohjaajalle</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tutustuminen puolin ja toisin. • Blob-tree ryhmädynamiikan kannalta, löytävätkö ryhmäläiset yhteistä puhuttavaa ja puhuvatko luontevasti tunteista muille • pehmoinen lasku tunteista puhumiseen, ei vielä mitään liian haastavaa • luonteva vuorovaikutus, ohjaaja aloittaa ja näyttää esimerkkiä
<p>Vko 47</p> <p>TEEMA: tutustumista vielä ja lisää tunteista puhumista.</p> <p><u>Tavoitteet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • jokainen ryhmäläinen keskus- 	<p><u>Blob tree 2</u></p> <p>→ kenet Blobeista haluaisit ystäväksesi?</p> <p>→ onko Blobeissa ketään perheenjäsentä?</p> <p>→ kuka Blobeista olit lapsena?</p> <p>→ millainen olet eläinten parissa? Lasten?</p>

<p>telee parin kanssa ja esittelee hänet muille suomeksi</p> <ul style="list-style-type: none"> ryhmäläinen osaa nimetä joitakin tunteita, joita hän tällä hetkellä tuntee tai on joskus tuntenut 	<p>→ miltä sinusta tuntuu kun menet kotiin?</p> <p>→ kuka Blobeista olet juhliassa?</p> <p>→ mikä Blobeista et ole koskaan ollut?</p> <p>→ miltä sinusta tuntuu vanheneminen?</p> <p>→ ovatko tuntemuksesi muuttuneet? Mikä Blob olit ryhmäkerran alussa, mikä nyt lopussa?</p> <p><u>Blob Journey</u></p> <p>→ kuka sinä olet? miksi?</p> <p>→ kuka haluaisit olla? kuka et? Miksi?</p> <p>→ kuka on lapsesi? puolisosi? miksi?</p> <p>→ kuka välittää eniten? miksi?</p> <p>→ kuka on vihamielisin? miksi?</p> <p>→ kenen kanssa haluaisit ystäväystyä? miksi?</p> <p><u>Vinkit ohjaajalle</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ystävystyminen parin esittely toisille ajatusten ja tunteiden jakaminen muiden ryhmäläisten kanssa
<p>Vko 48</p> <p>TEEMA: ilo ja onni.</p> <p><u>Tavoitteet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> jokainen kertoo omasta elämästään jotakin ennen Suomeen tuloa ryhmäläiset löytävät elämästään asian/asioita jotka tekevät heidät onnelliseksi jokainen osallistuu rentoutukseen 	<p><u>Alkukartoitus Feelings – korteilla:</u></p> <p>-> miltä sinusta tuntuu tänään?</p> <p><u>Blob Happy</u></p> <p>→ kuka Blob olet? miksi?</p> <p>→ kuka haluaisit olla? miksi?</p> <p>→ kuka olit kotimaassasi?</p> <p><u>Vinkit ohjaajalle:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> puhutaan enemmän omasta elämästä, henkilökohtaisista asioista haetaan lisää kontaktia muihin ryhmäläisiin rentoutuksen ottaminen mukaan toimintaan. Hengitellään ja juurrutaan omaan kehoon, jotta päästään käsiksi omiin tunteisiin.

<p>Vko 49</p> <p>TEEMA: ihmiskeho ja koti</p> <p><u>Tavoitteet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ryhmäläinen kertoo jotakin asioita omasta elämästään Suomessa • ryhmäläiset keskustelevat keskenään omista tilanteistaan Suomessa 	<p><u>Alkukartoitus Behaviour – korteilla:</u></p> <p>-> miltä sinusta tuntuu tänään?</p> <p>-> millainen toiminta on sinulle tuttua?</p> <p>-> onko sinulla jotakin, jota haluat jakaa muiden kanssa?</p> <p><u>Blob Home</u></p> <p>→ missä sinä olet? miksi?</p> <p>→ missä muut perheen jäsenet ovat, miksi?</p> <p>→ mikä sinua ärsyttää? miksi?</p> <p>→ mistä pidät? miksi?</p> <p><u>Vinkit ohjaajalle:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • käydään läpi kehon osat • keskustellaan kodista, millainen on sinun kotisi? Miksi? • jaetaan asioita ja mielipiteitä toisten kanssa
<p>Vko 50</p> <p>TEEMA: jatketaan koti-teemaa. Kulttuurierot. Mukaan myös rakkaus ja parisuhde.</p> <p><u>Tavoitteet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ryhmäläiset kertovat perheestään • ryhmäläiset keskustelevat havaitsemistaan parisuhteeseen liittyvistä eroista kulttuurien välillä 	<p><u>Blob Romance</u></p> <p>→ löydätkö itsesi? parisuhteesi? miksi?</p> <p>→ kuka on puoliso, miksi?</p> <p>→ onko ketään josta et pidä? miksi?</p> <p>→ eroaako joku, miksi?</p> <p><u>Blob Love</u></p> <p>→ löydätkö itsesi? Parisuhteesi?</p> <p>→ onko joku, mitä on vaikea ymmärtää?</p> <p>→ mitkä Blobit ovat romanttisia?</p> <p>→ Ketkä ovat ystäviä?</p> <p>→ Osaatko sanoa, ketkä ovat yhdessä ikuisesti? Ketkä eroavat? Miksi?</p> <p>→ Tunnistatko itsesi? Rakastumisen eri vaiheet?</p> <p>→ onko joku joka erityisesti haluaisit olla? Kuka et haluaisi olla?</p>

	<p>→ Onko joku Blobi, joka sinun olisi vaikea olla? Miksi?</p> <p><u>Loppukartoitus Behaviour – korteilla:</u></p> <p>-> miltä sinusta tuntuu tänään? -> millainen toiminta on sinulle tuttua? -> onko sinulla jotakin, jota haluat jakaa muiden kanssa?</p> <p><u>Vinkit ohjaajalle:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • omasta perheestä kertominen • tunteiden ilmaiseminen • positiiviset tunteet
<p>Vko 51</p> <p>TEEMA: Säännöt ja joulu. Myös vuodenvaihteen käsittelyä, lupauksia ja toiveita.</p> <p><u>Tavoitteet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ryhmäläiset ymmärtävät sääntöjen tärkeyden • jokainen ryhmäläinen kertoo jotain joulustaan • jokainen ryhmäläinen kertoo yhden haaveen/unelman/toiveen 	<p><u>Blob Classroom</u></p> <p>→ säännöt: mitä luokassa tapahtuu? mitä ei saisi tehdä? → millaisia sääntöjä voisi olla?</p> <p><u>Blob Christmas</u></p> <p>→ miltä sinusta tuntuu, kuka olet? → kuka haluaisit olla, miksi? → suomalainen joulu? Lähtömaan joulu? Onko jollain tapaa muuttunut? → kuka ärsyttää? → kuka on unohtanut joulun todellisen merkityksen? miten voisit auttaa häntä? → mikä perheistä voisi olla sinun perheesi, miksi? → mikä perhe on onnellisin, miksi? → mitä ajattelet lahjoista?</p> <p><u>Blob Balloons</u></p> <p>→ kirjoitetaan toiveita ja lupauksia tulevalle vuodelle palloihin</p> <p>→ jaetaan muiden kanssa</p>

Lopuksi Feelings-pakka

→ miltä sinusta tuntuu? Entä perheenjäsenistäsi, osaatko arvata?

→ kuka aiot olla ensi vuonna? Miksi?

Vinkit ohjaajalle:

- sääntöjen läpikäyminen. Mahdollisimman moni ymmärtäisi, mistä on kyse.
- lähestyvistä juhlapyhästä puhuminen ja siinä heräävien tuntemusten tiedostaminen sekä nimeäminen
- tulevaisuuteen katsominen, millainen haluan olla